

אשיחה בהקד

פְּרָשֶׁת שְׁמוֹת

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

שְׁמוֹ שֶׁל אָדָם, עֲנִינּוֹ וּמַהוּתוֹ

בהלכה

לעילוי נשמת מרת אימי המזוככת ביסורים
הכ"מ ארלט חנה ע"ה בת פרחת תחי'
שנלב"ע י"ב כסלו התשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה

אשיחה בתקין

בהלכה

ניתן להשיג את ספרי המחבר:
שיחות חיזוק ה' כרכים
אשיחה בחוקיך ה' כרכים
קול חתן וקול שמחה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיק (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה
במייל toraoren@gmail.com

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

- ג. סוד שמו של אדם.....
- ו. האם השם נגזר מלמעלה?.....
- ז. נתינת שמות מחדשים.....
- ח. ענין 'שנוי השם'.....
- ט. זמן קריאת השם לזכר.....
- י. הסתרת שם הילוד - קדם הבטחה.....
- יא. זמן קריאת השם לנקבה.....
- יב. נתינת שם ההורים.....
- יג. נתינת שם ההורים - בחייהם או לאחר מותם?.....
- יד. שמות שיש להמנע מהם.....
- יז. שמות רשעים.....
- יח. שמות גויים.....
- יט. שמות מן התקופה שקדם אברהם אבינו.....
- כ. שם אדם שמת בקצור ימים ל"ע.....
- כא. שמות הנתנים לזכרים ולנקבות.....
- כב. נתינת שני שמות.....
- כג. זכות קדימה בשמות.....
- כד. המלצות נוספות בענין קריאת שם.....
- כה. עבדות והנהגות.....

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שְׁעוֹר לְפָרֶשֶׁת שְׁמוֹת

שְׁמוֹ שֶׁל אָדָם, עֲנִינוֹ וּמַהוּתוֹ

לְכֹלֵא וְכו' זָכָאִין אֵינוֹן צְדִיקָא דְרִשְׁמִין
בְּרִשְׁמִי דְגוֹשְׁפִּנְקָא דְמִלְכָא לְמַהוּי בְּשִׁמְיָה
רִשְׁמִין, וְאִיהוּ שְׁוִי שְׁמָהוֹן בְּאַרְעָא כְּדָקָא
יְאוּת".

[תַּרְגוּם: ר' אֶלְעָזָר פֶּתַח (תְּהֵלִים מ"ו) לְכוּ חֲזוּ
מִפְעֻלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאַרְצָא, אֲשֶׁר
שָׁם שְׁמוֹת - שְׁהָרִי שְׁמוֹ שֶׁל הָאָדָם גּוֹרֵם
לְהִכָּל וְכו' אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים שְׁנִרְשָׁמִים
בְּרִשְׁם שֶׁל חוֹתֵם הַמֶּלֶךְ הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ, שֶׁהֵם
יְהִיו נִרְשָׁמִים בְּשְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ. וְעַל כֵּן הַקַּב"ה
קוֹרָא לָהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה שֵׁם הָרְאוּי לָהֶם].

וְהִנֵּה, בְּעִנְיַן הַשֵּׁם יִשְׁנֵן נִקְדוּת שְׁאִינוֹ מְבַהֵרוֹת
כָּל הַצָּרָף, וְדוֹרְשׁוֹת הַתִּינְחָסוֹת תּוֹרְנִית, וְאַף
מִדֵּי פַעַם אָנוּ שׁוֹמְעִים הוֹרִים הַמְּבַקְשִׁים
לְהַעֲנִיק שֵׁם לְבָנָם אוֹ לְבָתָם, וּמִתְחַבְּטִים
בְּשִׂאלוֹת רְבוּת, עַל כֵּן נִשְׁתַּדֵּל בְּמֵאֲמָרְנוּ
לְעֲנוּת עַל כָּל הַשְּׂאֵלוֹת, וּנְבָרְרוּ כָּל צָרְפוֹן
אַחַת לְאַחַת, לְאוֹר דְּבָרֵי חַז"ל וּמְקוֹרוֹת
הַהִלְכָה:

סוּד שְׁמוֹ שֶׁל אָדָם

א. מַהוּ סוּד שְׁמוֹ שֶׁל הָאָדָם? וּמַדּוּעַ הַתּוֹרָה
הַקְּדוּשָׁה וְחז"ל בְּמֵאֲמָרֵיהֶם תְּרַבִּים יַחֲסוּ
עֲנִין מְיֻחָד וְחָשִׁיב לְקִרְיַת הַשֵּׁם.

אֵיתָא בְּגִמְרָא (יֻמָּא פג, ב) רַבִּי מְאִיר וְרַבִּי
יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ מְהֻלְכִים בְּדֶרֶךְ, כְּשֶׁהִגִּיעוּ
לְאַכְסִינְיָא, שְׂאֵלוּ אֶת בַּעַל הָאַכְסִינְיָא: מַה
שְׁמֶךָ? - אָמַר לְהוּ: כִּידוֹר, אָמַר רַבִּי מְאִיר:
שְׁמַע מִינָהּ אָדָם רָשָׁע הוּא, שְׁנֵאֲמַר 'כִּי דוֹר
תִּהְיֶה הַמָּה'. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי לֹא הָיוּ
מִדְּיָקִים בְּשִׂמָּא, הַפְּקִידוֹ אֶצְלוֹ כִּי־סִי כְּסָפָם,

בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא, נִמְצְאִים אָנוּ בְּשִׁבְעַת פְּרָשֶׁת
שְׁמוֹת, פְּרָשָׁה הַפּוֹתַחַת בְּמַלְיָם "וְאַלֶּה שְׁמוֹת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרִימָה אֶת יַעֲקֹב אִישׁ
וּבֵיתוֹ בָּאוּ, רְאוּבוֹן שְׁמַעוֹן וְכו'", וְלִמְדוֹ בְּמִדְרָשׁ
(שֵׁה"ר פ"ד) שֶׁהַשְּׁמִירָה עַל צְבִיוֹן הַשֵּׁם -
תּוֹפְסֶת מְקוֹם מְרֻכְזֵי בְּגָאֵלֶת יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים:
"רַבִּי הוֹנָא בְּשֵׁם בַּר קֶפְרָא אָמַר: בְּזִכּוֹת
אַרְבַּעָה דְּבָרִים נִגְאָלוּ יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים, שְׁלֹא
שָׁנוּ אֶת שְׁמָם וְכו', רְאוּבוֹן וְשְׁמַעוֹן נִחְתָּיו,
רְאוּבוֹן וְשְׁמַעוֹן סְלִקוּ".

וְכֵן בְּבַעַל הַטּוֹרִים לְפִסּוּקָנוּ: "וְאַלֶּה שְׁמוֹת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים" רְאֵשִׁי תְבוֹת שְׁבִיָּה,
שְׂאֵפְלוֹ כְּשֶׁהָיוּ בְּשִׁבְיָה - שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
שְׁלֹא שָׁנוּ שְׁמוֹתָם. וְזֶהוּ שְׂאֵמְרוּ חַז"ל בְּשִׁבִיל
ג' דְּבָרִים נִגְאָלוּ מִמְצָרִים בְּשִׁבִיל שְׁלֹא שָׁנוּ
שְׁמוֹתָם וְכו'.

אֲשֶׁר עַל כֵּן, נַעֲסַק בְּשַׁעוֹר זֶה בְּשְׁמוֹ שֶׁל
אָדָם, עֲנִינוֹ וּמַהוּתוֹ. עַל פִּי הַמְּקוֹרוֹת הַמּוּבָאִים
בְּשׁו"ת מְבִשְׁרֵת צִיּוֹן (ח"א דְרוֹשׁ שֵׁם הָאָדָם בְּסוּה"ס),
לְהַגְאֹן רַבִּי בֶן צִיּוֹן מוֹצֵפִי שְׁלִיט"א.

בְּגִמְרָא (בְּרֻכּוֹת ז, ב) אֵיתָא: מִנָּא לֵן דְּשִׁמְא
גְּרִים? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר קָרָא (תְּהֵלִים
מו, ט) "לְכוּ חֲזוּ מִפְעֻלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת
בְּאַרְצָא" אֵל תִּיקְרִי שְׁמוֹת אֶלָּא שְׁמוֹת. וּבְמִדְרָשׁ
(קה"ר פ"ז) תַּנְי: שְׁלֶשֶׁה שְׁמוֹת נִקְרְאוּ לְאָדָם,
אַחַד שְׁקָרָאוּ לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ, וְאַחַד שְׁקָרָאוּ
לוֹ אַחֲרָיִם, וְאַחַד שְׁקָרָאוּ לוֹ בְּסִפְרֵי תוֹלְדוֹת
בְּרִיתוֹ".

וּבַזֶּהר הַקְּדוֹשׁ (נח דף ס, א) אֵיתָא: "ר' אֶלְעָזָר
פֶּתַח 'לְכוּ חֲזוּ מִפְעֻלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת
בְּאַרְצָא', אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת - דְּהָא שְׂמָא גְּרִים

חן הינו נח, בצדיקניא שמיהוון גרים לטב
בחיביאיא שמיהוון גרים לביש, בנח כתיב ונח
מצא חן בעיני ה', בער בכור יהודה אתהפכו
אתווי לביש, ע"ר ר"ע, רע בעיני ה".

[תרגום: בא וראה, נח כשנולד קראו לו על
שם נחמה, נוח לו, נוח לעולם וכו' נוח
לעולם הזה, ונוח לעולם הבא. ויהיה השם
גורם. נח בהפוך אותיות חן, כמו שנאמר
'ונח מצא חן', אמר רבי יוסי: חן הינו נח,
בצדיקים שמם גורם לטוב, ברשעים שמם
גורם לרע. בנח כתיב ונח מצא חן בעיני ה',
בער בכור יהודה התהפכו אותיותיו לרע -
ע"ר ר"ע, רע בעיני ה'].

עוד בזהר (אחרי מות דף עה, ב) מעשה ברבי
אבא שפגש ביהודי אחד בדרך שקבל עליו
תשובה וחזק בעסק התורה, שאל אותו רבי
אבא: מה שמך? אמר לו: אלעזר. אמר לו
רבי אבא: אל עזר, ודאי שמא גרים דאלהך
סייעך והוה בסעדה, שדריה רבי אבא וברכיה.

וכן בזהר לעיל מיניה (פקודי דף רכג, ב): "רבי
שמעון אמר: בצלאל - שמיה גרים ליה,
ועל חכמתיה איקרי הכי, ורזא דמלה בצלאל
בצל אל. פתח ואמר: כתפוח בעצי היער פן
דודי בין הבנים בצלו חמדתי וישבתי ופריו
מתוק לחכי, בצלו - הינו בצלאל, דאיהו
אתקין משכנא ועבד ליה, דכתיב 'חמדתי
וישבתי'".

ועין בספר חסידים (סימן רמד): שהשם גורם
לטובה או לרעה, לטובה - יש אדם שכל
הנקראים בשמו יצליחו לגדלה, וזהו ויקרא
בהם שמי ושם אבתי.

וגדולה מזו מצינו למרן מהר"י קארו זיע"א,
שכתב בספרו 'מגיד מישרים' (שמות): "אל
תיקרי שמות אלא שמות, דמאן דאיקרי
אברהם נוטה לצד עשית חסד, ומאן דאיקרי
יוסף או גבור בעריות או זן ומפרנס לאחרים.
ואע"ג דאיניש רשיעא אית ליה שמא דצדיקא

רבי מאיר שהיה מדיק בשמא - הטמין צרור
כספו במקום אחר. למחרת, שבו התנאים
ובקשו את כסיהם! הכחיש כידור ואמר: לא
היו דברים מעולם. אמר להם רבי מאיר:
אמאי לא דייקתו בשמא? אמרו לו: מדוע
לא הזהרת אותנו? אמר להם: אני חששתי
לעצמי, אבל להחזיקו כרמאי בפניכם - לזאת
לא הסכנתי. מאז ואילך, החלו גם הם לדיק
בשמא, כשהגיעו לבית אדם ששמו בלה -
לא נכנסו. אמרו: שמע מינה רשע הוא,
דכתיב (יחזקאל כג) "ואמר לבלה נאופים".

וכתב מהרש"א (שם): "בכמה דוכתין נתנו
חכמים טעם לשמות כפי הענין מיהו ר'
יהודה ור' יוסי לא הוו דייקי ביה לחוש על
כף כדמסיק". והרב 'עיון יעקב' פרש שרבי
מאיר דיק בשמא משום דאזיל באורחא, וכך
הדרכים בחזקת סכנה, ולכך הוה דייק בשמא.

ובמדרש רבה (רות ב ה): ושם האיש אלימלך,
רבי מאיר היה דורש שמות, רבי יהושע בן
קרח היה דורש שמות: 'ושם האיש אלימלך'
- שהיה אומר אלי תבוא מלכות, 'ושם אשתו
נעמי' - שהיו מעשיה נעימים, 'ושם שני
בניו מחלון וכליון' - מחלון שנמחו מן העולם
וכליון שפלו מן העולם.

ובילקוט שמעוני (ישעיהו תמט) כשהיה רבי
מאיר רואה אדם, היה למד שמו, ומשמו
היה יודע את מעשיו.

עוד מפרש במדרש (תנחומא האזינו): "לעולם
יבדק האדם בשמות לקרא לבניו הראוי
לצדיק, כי לפעמים השם גורם טוב או רע".

וכן בזהר הקדוש (בראשית דף נח, ב): "תא חזי,
נח כד אתיליד קרוון ליה על שמא דנחמה
- נח ניחא ליה, ניחא לעלמא, ניחא לאבהו,
ניחא לבניו, ניחא לעלאיו, ניחא לתתאיו,
ניחא לעלמא דין, ניחא לעלמא דאתי, ולהווי
(ד"א ולמחוי) שמא גרים וכו' נח בהפוך אתון
חן כמה דאת אמר ונח מצא חן, א"ר יוסי

וְעֵין בְּשֵׁל"ה (תולדות אדם בית אחרון): "זו היתה חכמת אדם הראשון אשר קרא שמות לכל דבר וכו' בשביל שהשמות ההם יורו על שרש הדבר ההוא".

ובספר עמודיה שבעה (עמוד רביעי אות כג) "שהשם ממש יורה על ענין ופעלה שבאותו אדם, אם הוא מצד הטוב או מצד הרע, ובאיזה אופן יהיה הטוב שבו ובאיזה ענין הרע שבו, הכל יורה עליו שמו והכל מרמז בשמו".

וראה מה שכתב הרמב"ן (אמונה ובטחון פי"ט) "שכל דבר ודבר נרמז בשם שיש לו, וזה שכתוב וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו".

ועין בספר התניא (שער יחוד ואמונה פ"א) שכתב: "וכן בכל הנבראים שבעולם, השמות שנקראים בהם בלשון הקדש - הן הן אותיות הדבור המשתלשלות ממדרגה למדרגה וכו' עד שמגיעות ומתלבשות באותו נברא להחיותו וכו' וזה שמו אשר יקראו לו בלשון הקדש הוא כלי לחיותו המצמצם באותיות שם זה שנשתלשל".

ובספר תולדות יעקב יוסף: "שמעתי ממורי (הבעל שם טוב זיע"א), כמו שתפיסת הגוף הוא בגשמי שאוחז בגופו כך תפיסת הנשמה הוא על ידי קריאת שמו, גם בלשון געור משנתו בקריאת שמו".

ובספר בני יששכר (מאמר ניסן ד אות י'): "האדם מתנוגע ונמשך אחר השם, והשם הוא כבית אחיזה של הכלי שגולקח כל הכלי על ידו".

ורבנו אור החיים זיע"א (דברים יט, כט) פירש על הפסוק ומחה ה' את שמו, וזו לשונו: דע כי שרש נשמות עם בני ישראל יסודתם בהררי קדש תחת השמים, בסוד השמים כסאי, והנשמות הן חצובות מתחת כסא הכבוד. וכבר דעת סוד השם כי הוא הנשמה, וכמו שהארקנו במקום אחר, ואמר על

- ההוא שמה לא לחנם הוא, דמכל מקום אית ליה נטיה למדה דרמיז ההוא שמה ליה".

אתה הראת לדעת, שיש השפעה רבה על מהות האדם ותכונותיו בקריאת שמו, ואפלו שהוא רשע - יש השפעה ישירה על דרכיו ומעשיו אם נקרא בשם צדיק. והענין הוא כי שמו של האדם הוא שם נשמתו ממש, והוא תכונתו ואישיותו.

וראה מה שכתב גאון עזנו החיד"א זיע"א בספרו 'פני דוד' (ויקרא אות ז) על פסוק 'ויקרא אל משה: אפשר לפרש שקרא לנשמה ששמה משה, כי כל שם הוא רומז על בחינת הנשמה כפי מדרגתה ואחיזתה ושרשה, והדבור היה אליו לנשמתו. ואחר זמן רב ראיתי לעיר וקדיש הרב הגדול מהר"מ זכות זלה"ה בהגהותיו כ"י על זהר חדש, שכתב דשמו היא נשמתו.

וכן בפרשת מטות (אות ח) כתב שהשם מתיחס אל הנשמה, והוסיף: בזה ניחא שמנו רבותינו ז"ל א' מהמעלות שהיו לישראל במצרים, שלא שנו שמם. ולכאורה אינו מובן בעצם מעלה זו שתהיה סבה מהסבות לגאלתם. הגם דיש לישוב כי מזה נמשך שמירת היהדות, מכל מקום אינו מתישב היטב. אך על פי האמור הוא באמת מעלה, דכיון דהשם הוא כפי נשמתו הקדושה, בחלוף השם פוגם בנשמה ח"ו.

גדולה מזו כתבו חז"ל ששמו של האדם הוא שרשו וחיותו, וכן כתב בספר הבהיר לרבי נחוניא בן הקנה (דף ח, ב): כל מה שברא הקב"ה שם שמו מענינו, דכתיב 'וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו', כלומר הוא גופו, ומנלן דשמיה גופו? הינו דכתיב 'זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב', אטו שמו ירקב? אלא גופו, הכא נמי גופו. וכונת דבריו באמרו 'גופו' - שהשם הוא עצמו ומהותו, וקורא לזה גופו.

השם המורה על הקבוץ חלקיו יתקיים להתברר. והרשע חלקיו נפרדים, שאין לו שבע צחצחות ולא חליצת עצמות ולא שאר חלקים, אלא 'רקב' - כעין שאוחז רקב בעצמות כן יאחז בשאר החלקים ובשם קבוצם, ולזה אינו יודע שמו, שאינו נאחז בו, אותם אותיות הקדושים פרחו ממנו ונפרדו ואחזם רקבון, ולא נשאר לו בהם חלק.

וכיוצא בזה כתב רבנו חיים בן עטר (אוה"ח וילך לא, א): השמות שיש לישראל הם שמות הנשמות, וכבר העירוני בזה בפרוש הפסוק 'ושם רשעים רקב' וכמאמר חז"ל שאמרו שאין הרשעים זוכרים את שמם, והטעם הוא כי הרשע אין לו נפש, וכמו שרמוז בפסוק 'ושמת שכין בלעך אם בעל נפש אתה', הא למדת שהרשע אינו בעל נפש, כי נשפית היא ממנו, ולזה אין הרשעים מכירים את שמם, כי אינם בעלי נפש בעלת השם.

האם השם נגזר מלמעלה?

ב. האם שמו של האדם נגזר עליו בשמים
 והקב"ה קוראו בשמו, כפי שראינו מבמה מאמרי חז"ל, או שאביו ואמו הם הבוחרים והמחליטים בזה.

על שאלה זו, אם השם שקוראים ההורים לבנם הוא מה שקראו על פי בחירתם, או שהקב"ה נותן בלבם את השם הראוי לילד, השיב רבנו האר"י (שער הגלגולים הקדמה כג): כשנולד האדם ואביו ואמו קוראים לו שם העולה בדעתם, אינו באקראי ובהזדמן כאשר יעלה המזלג, אלא הקב"ה שם בפיהם השם ההוא, המכרח אל הנשמה ההיא, כפי המקום אשר חצב משרש אדם העליון.

כתב מהרח"ו בשם האר"י שם: והשם שקורים לו אביו ואמו בעת שנמול, הוא נכתב למעלה, כי אין הדבר באקראי, כי הקב"ה מזמין אותו השם בפי אביו ואמו שיקראוהו כן, ולכן רבי מאיר ורבי יהושע בדקו בשמא.

המתברר בלבבו 'ומחה ה' את שמו', שהיא נשמתו משרשה שהוא תחת השמים, וזו היא פרישות הנפש משרשה.

ועין במעבר יבק (שפתי רננות פכ"ג) שכתב: ומצאתי כי המלאך שאל ליעקב שמו, יען כי עקר החיים והמות תלוי בשם האיש וכו' והרבה סודות דברו חכמים בשמו של האדם, וכן רבנו אמרו שמא גרים וכו'.

ולאור זאת מבארים המקבלים את העבדה, שהחוטאים - אינם זוכרים את שמם בעולם העליון, וכפי ששנינו במסכת 'חבוט הקבר' (פ"ב, הובא בראשית חכמה פ"ב אות מב): שאלו את רבי אליעזר כיצד דין הקבר? אמר להם בזמן שנפטר האדם מן העולם בא מלאך המות ויושב לו על קברו ומכה אותו בידו, ואומר לו: **קום הגידה לי שמך**, אמר לו: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם **שאיני יודע מה שמי**, מיד מכניס רוחו ונשמתו בגופו ומעמידו ומחילו בדיו. וכן מצינו בזהר הקדוש (זוה"ח רות קג, א) "חייבי גיהנם לא דכרינו שמייהו". וכן מבאר בשער הגלגולים (הקדמה כג) מהאר"י ז"ל.

והעצה לזה - כתבו האחרונים שיש לומר פסוק מהתנ"ך קדם 'יהיו לרצון' שבסיום התפלה (ע"א"ר קכב, מ וקצור של"ה דקט"ו), וזה יצילנו שיזכר שמו ליום הדין. ומקור העצה מדברי רש"י (מיכה ו, ט) על פסוק "ותושיה יראת שמו" - שיש לומר בכל יום פסוק המתחיל ומסיים באותיות שמתחיל ומסיים שמו, והתורה מצילתו מגיהנם.

ובאר מהר"א אזוראי בספר 'חסד לאברהם' (מעין ה נהר ב): והענין שהשם הוא נוגע אל האדם מקבוץ חלקיו, וכאשר השם טוב מורה על טובתו, וכשהשם רע - הוא מורה על קבוץ אותם החלקים לרעה. והצדיק - [לאחר מיתתו] עומדת קימת מציאות קבוץ חלקיו לברכה, כענינו 'ועצמתיד יחליץ' - גם חלק

ההורים - כן תרד הנשמה ממחצב הנשמות, הלא מבאר בדבריו להדיא שהקב"ה שם בפיהם השם הזה, ומשמע שהבחירה אינה בידיהם.

ולכן מתרץ הגרב"צ מוצפי שליט"א תרוץ נוסף: ההורים הם שמחליטים אם ימשיכו לבנם נשמה ממקור קדוש אם לאו, אך מאותו מקום קדוש, איזה מהם תבוא לבנם - זה הקב"ה שם בפיהם על פי השם שיתן בדעתם. ומה שיש בבחירתם להחליט, הוא אם נשמה קדושה או ח"ו נשמה של חל תרד לעולם, על פי סוגי השמות שיקראו לבנם, אך ההחלטה הסופית איזה שם ינתן מאותו סוג - נתונה בידי שמים.

והענין הוא, שעל ידי קריאת השם, האב והאם ממשיכים לו את הנשמה שתכנס בגופו, וכאשר כתבו בספרים הקדושים, וכן כתב מהר"א אזולאי ב'חסד לאברהם' (מעין ב נהר נב): ולזה נהגו שלא יקראו לו שם רק אחר המילה, שמאחר שכבר נסתלקה הערלה והטמאה אז ודאי תחול עליו סוד הנשמה, ובזה יקרא בשם אדם ישראלי, שמעון וראובן וכיוצא, אחר שכבר נסתלקה הערלה והטמאה, אז ודאי תחול עליו סוד הנשמה ובזה יקרא אדם ישראלי.

הרי שהשם הוא בחינת הנשמה, ובניד ההורים לבחר לו נשמה ממקום עליון וחשוב, והשם המחלט והסופי - הוא הנתן בפיהם על ידי הקב"ה, כאמור.

נתינת שמות מחדשים

ג. יש לדעת אם בימינו אפשר לחדש ולקרא שמות מחדשים שלא קראו בהם הדורות הקודמים או לא.

דע שאין בימינו מי שיכול להמציא שם מחדש לקרא לבנו שלא נקראו בו צדיקים,

נמצא ששם האדם הוא שם נשמתו על פי שרשה. וביותר, גלו לנו חכמי הסוד כי השם הנתן - היה שמה של הנשמה למעלה קדם רדתה לעולם הזה, כפי שבאר בזה המקבל האלקי מורנו רבי אברהם אזולאי זיע"א בספרו חסד לאברהם (עין משפט נהר ו): כל אחד מישראל, השם שיש לו שקורים אותו אביו ואמו, הוא גרשם למעלה בכסא הכבוד, כי הדבר אינו במקרה, כי האל יתברך מזמין אותו השם בפי אביו ואמו, ולכן רבי מאיר בדיק בשמא, ואותו השם הוא שמו בקדושה, עד כאן דבריו.

ואל תקשה, שאם כן מדוע צריך לדקדק האב לקרא בשם חשוב של צדיק? ומה יתן ומה יוסיף מה שיקראו ההורים אם כבר נגזר שמו משמים קדם רדתו לעולם הזה, ולווד הקרוי בשם מקלקל, הרי הוראה שזו נשמה אשר נגזר עליה לבוא ממקום גרוע, ולכאורה אין הדבר תלוי בהם.

והתשובה לזה נאמרה מפי המקבל רבי סלמן מוצפי זיע"א, שעל פי השם שיבחרו ההורים - כן יורידו את הנשמה מהעולם העליון, אם גבוהה אם נמוכה, שכן הלשון מדקדק בדברי האר"י שהעיתקנו לעיל "אלא הקב"ה שם בפיהם השם ההוא, המכרח אל הנשמה ההיא, כפי המקום אשר חצב משרש אדם העליון". הרי שהשם מורה על מקום מחצב הנשמה, נמצא איפוא שמכיון שהבחירה בידי ההורים לקרא שם שיחליטו בו, אזי כלולה בזה הבחירה איזו נשמה ימשיכו לבנם.

וכדברים הללו נשמע מפה קדשו של הגאון הצדיק רבנו מאיר אביחצירא זצ"ל שאמר: יש שם לדומם, יש לצומח, יש לחי ויש למדבר, וכל שם יש לו משמעות רוחנית המקימת אותו. וכשקוראים בשם צומח לאדם, כאלו מורידו ממדרגת אדם למדרגת צומח.

אכן יש קצת דחק בתשובה זו, שכן גם אם מבאר בדברי רבנו האר"י שכפי השם שיתנו

לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה,
וכתיב 'וברכתי אתה וגם נתתי ממנה לך בן'.

ועין בספר מעבר יבק (שפתי רננות פכ"ג):
"ומצאתי כי המלאך שאל ליעקב שמו, וען
כי עקר החיים והמות תלוי בשם האיש וגם
במצל וכו' והרבה סודות דברו חכמים בשמו
של האדם, וכן רבנן אמרו שמה גרים וכו'
וכתב בעל נוה שלום (מאמר ה' פ"ד) השם
מורה על המהות, ואם כן חלופי השם מורה
על חלופי המהות".

אלא שרבנו האר"י הזהיר שאין בימינו מי
שיכול להחליף שם ולבטל השם הקודם,
ולכן לחולה יוסיפו לו שם נוסף, וגם זה
יעשו אחר שיתיעצו עם תלמיד חכם גדול
ומפרסם בדורו. ויעשו כן על ידי תלמיד
חכם צדיק וחסיד, וכמו שכתב הגאון החיד"א
בספרו סנסן ליאיר (סימן יא): "שנוי השם על
ידי חכם וירא שמים בכונה גדולה, להמשיך
לו נפש חדשה מקדשה, ויתאמץ מאד בכונת
ויעבר וי"ג מדות לעורר הרחמים". אתה
הראת לדעת כמה אמצץ וזכות צריך שתועיל
תוספת השם.

ועין בספר באר מים חיים (פרשת בראשית אות
ט): "שמעתי מפי אדמו"ר גזר ישאל וכו'
רבנו יחיאל מיכל זצוק"ל (המגיד מזלוטשוב)
שאמר לי בפרוש שחלילה לשנות שם החולה,
אם לא אדם שכל מעשיו כמעט ברוח הקדש,
כי שם הנקרא לאדם בהולדו ודאי רבו ככלו
מזדמן מאת ה' יתברך, באשר הוא שמו
למעלה והוא חיותו של אדם כל ימיו, ואפשר
שבשנוי השם עוקרין חיותו".

וכן כתב בספר דרכי חיים ושלום (סימן תתקעו)
שהגאון ממונקטש לא היתה רוחו נוטה
בתוספת שם לחולה, אם לא יודעים בצרופי
שמות וכו', וכשבאו לשאל השיב שאין צריך
שם אחר, ורק לפעמים מיעוטא דמיעוטא
ארע שצוה לשנות.

או שלא נזכר במקורות, כי הראשונים היו
בעלי רוח הקדש והיה בכחם לחדש שם
השיך למקור הנשמות.

וכן איתא במדרש (ב"ר פל"ז): "רבי יוסי אומר
הראשונים ע"י שהיו מכירים את יחוסיהם
היו מוציאים שמו לשם המאדע, אבל אנו
שאין אנו מכירים את יחוסנו, אנו מוציאים
לשם אבותינו, רשב"ג אומר הראשונים על
ידי שהיו משתמשין ברוח הקדש, היו מוציאים
לשם המאדע, אבל אנו שאין אנו משתמשין
ברוח הקדש אנו מוציאים לשם אבותינו".

וכתב היפה תאר, דטעם מחלקתם דלרבי
יוסי שם אבות עדיף, ואפלו היה מאדע או
שהיו בעלי רוח הקדש - שם אבות קודם.
ולרשב"ג מאדע עדיף, אלא שבמינו אין לנו
בעלי רוח הקדש שידעו את העתיד להיות
מאדע לולד, ולכן קוראים על שם אבותיהם,
אבל אם היו יודעים המאדע ברוח הקדש
היו קוראים על שם המאדע.

נמצא בין לרבי יוסי שעל שם אבות עדיף,
ובין לרשב"ג שאין רוח הקדש לדעת המאדע,
אין בימינו לקרא שם הולד על שם דבר
מחדש וכדומה, אלא על שמות אבותינו
ורבותינו הקדושים. (וראה עוד מש"כ בגליון שו"ת
יגדיל תורה פרשת חיי שרה סימן ז, יורה דעה ס'
רס"ה).

ענין 'שנוי השם'

ד. שנוי השם - שאמרו רבותינו ו"ל (ר"ה טו),
(ב) שהוא אחד מארבעה דברים המקרעים
גזר דינו של אדם, מדיע ואיך יש כח בשם
לשנות ולגרם בחיי האדם למוכה או להפך
ח"ו?

בגמרא (ר"ה טו, ב): אמר רבי יצחק, ארבעה
דברים מקרעין גזר דינו של אדם, ואלו הם:
צדקה, צעקה, שנוי השם ושנוי מעשה. צדקה
דכתיב וכו' שנוי השם דכתיב 'שרי אשתך

וְעֵין עוֹד בְּסִפְרֵי שְׁפַע חַיִּים (נֶרַח הָאֵיִתְנִים ח"ב עמ' רס - רסא) דְּבָרֵי הָאֲדָמוֹר מִצְאֵנָז - קְלוּזִנְבוּרְגִי זַצ"ל שְׁאָמַר בְּלִשׁוֹן זֶה: אֲצֵל זְקֵנֵי בַעַל דְּבָרֵי חַיִּים רָאוּ בְּזֶה דְּבָרִים נִפְלְאִים, אֲךָ בְּנֵי אַחֲרָיו לֹא נִהְגוּ לְשִׁנוֹת שֵׁם.

וּבְחֻדוֹשֵׁי אֲגָדוֹת לְמַהֲרֵשׁ"א (ר"ה שֵׁם) כָּתַב בְּשֵׁם 'יִפְהַ מְרָאה', דְּשִׁנוֹי הַשֵּׁם וְשִׁנוֹי הַמְּקוֹם מְקֻרְעֵין גֶּזֶר דִּין, דְּוָקָא בְּמֵי שְׁגֻזְרָתוֹ בְּלֵי חֹטָא, דְּאֵלוֹ מִשׁוּם חֹטָא - מַה יִּוְעִילְנוּ שִׁנוֹי הַזֶּה. אֲמַנְם הֵבִיא בְּשֵׁם הַסַּמ"ג דְּאִף בְּמֵי שְׁגֻזְרָתוֹ מִשׁוּם חֹטָא - מַהֲנֵי שִׁנוֹי הַשֵּׁם, שְׁכֻנְתוֹ בְּזֶה לֹמַר: אֲנִי אַחֵר וְאִנִּי אוֹתוֹ הָאִישׁ שְׁעָשָׂה אוֹתוֹ חֹטָא, וְכֵן כָּתַב הַר"ן, וְהוֹסִיף בְּשִׁנוֹי הַמְּקוֹם הֵינוּ טַעַם לְפִי כְּשֶׁאֲדָם גּוֹלָה מִמְּקוֹמוֹ לְבוֹ נִכְנַע.

וְכַתֵּב הַמַּהֲרֵשׁ"א דִּיּוֹתֵר מִסְתַּבֵּר כְּהַסַּמ"ג וְדַעֲמִיָּה, דְּאִין סְבָרָא דְּשִׁנוֹי הַשֵּׁם בְּעֵלְמָא בְּלֹא צְוִי ה' יִתְבָּרַךְ יִבְטַל הַגְּזֵרָה, אִם לֹא מִטַּעַם שֵׁישׁ כָּאֵן בְּחִינָה מְסִימַת שֶׁל תְּשׁוּבָה. וְסִימָא שְׁעַל יְדֵי שְׂיַדַע שְׁהַחֲטָא מְעַכְב, יִתּוּ אֶל לְבוֹ לְשׁוֹב בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְלַהֲעֻשׂוֹת אִישׁ אַחֵר, וְיִתְקַן מַעֲשָׂיו.

וְכֵן כָּתַב גְּאוֹן עֲזָנוּ הַחִיד"א זְלַה"ה, דְּשִׁנוֹי הַשֵּׁם הוּא ע"י תְּשׁוּבָה, וּבְאֵר (פֶּתַח עֵינַיִם ר"ה שֵׁם) 'שִׁנוֹי הַשֵּׁם' בְּדֶרֶךְ דְּרֵשׁ - כְּלוֹמַר שְׁהִיָּה בְּדַעְתּוֹ שְׁשִׁמוֹ כְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, חָכָם גְּבוּר וְעֲשִׂיר וְכִיּוֹצֵא, וְכֹאֲשֶׁר נִפְקַחוּ עֵינָיו רָאָה כִּי אֵינוֹ חָכָם אֶלָּא טַפֵּשׁ בְּעוֹבְרוֹ עַל מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, הִיָּה בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא גְבוּר - וְרָאָה בְּעֵינָיו כִּי אֵינוֹ גְבוּר, כִּי אִיזְהוּ גְבוּר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יָצְרוֹ. הִיָּה בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא עֲשִׂיר - וְעַתָּה הִכִּיר שְׂאִינוֹ עֲשִׂיר, כִּי דַל חֶלְקוֹ, כִּי אֵין עֲשִׂיר וְעֵנִי אֶלָּא מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת, עֵין שֵׁם.

זְמַן קְרִיאַת הַשֵּׁם לְזִכָּר

ה. מְדוּעַ קוֹרְאִים בְּשֵׁם הַתֵּינוּק הַנּוֹלָד דְּוָקָא בְּבְרִית הַמִּילָה וְלֹא קִרְם לְבֵן אוֹ לְאַחֵר מִבֵּן.

אֵיתָא בְּפֶרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פֶּרֶק מ"ח) כְּשִׁנוֹלָד מִשָּׂה מְלוֹ אוֹתוֹ לְשִׁמוֹנָה יָמִים וְקָרְאוּ שְׁמוֹ יְקוֹתִיאֵל. וּמִכָּאֵן הֵבִיאוּ רָאִיָּה לְמִנְהַג שְׁקוֹרְאִים בְּשֵׁם הַנּוֹלָד מִיָּד לְאַחֵר הַמִּילָה. וְכֵן הוּא בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ (לֶךְ לֶךְ דִּף צ.ג. א): "תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא קָרָא לְאַבְרָהָם אַבְרָהָם עַד הַשְּׁתָּא, מֵאִי טַעְמָא? אֶלָּא הֲכִי אוֹקִימְנָא, דְּעַד הַשְּׁתָּא לֹא אֲתַגְזֵר (=נִמְל), וְכֵן אֲתַגְזֵר - אֲתַחֲבַר בֵּיהּ הֵיא הֵיא" וְשָׂרְיָא בֵּיהּ, וְכַדִּין אִיקְרִי אַבְרָהָם".

מִכָּאֵן תִּלְמַד שְׁעַקֵּר קְרִיאַת שְׁמוֹ שֶׁל אָדָם הוּא בְּשַׁעַת הַבְּרִית מִיָּלָה דְּוָקָא, וּבְפֶרֶט שְׁהַנְּשָׂמָה יוֹרְדַת לִילָד בְּשַׁעַת הַמִּילָה כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַמְּקַבְּלִים. וְכֵן כָּתַב הַרְש"ש זִיע"א, עֵין אוֹר הַלְּבָנָה (עַמּוּד קכ"ו) בְּכּוֹנוֹת הַבְּרִית לְהַרְש"ש, שְׁהַצְּלָמִים שֶׁל נִשְׁמָתוֹ נִכְנָסִים בְּשַׁעַת שְׁקוֹרְאִים לוֹ בְּשִׁמוֹ. וְכֵן אָמַר הַגְּאוֹן רַבִּי בֶן צִיּוֹן אַבָּא שְׂאוּל זַצ"ל, שְׁהַנְּשָׂמָה שְׁעַתִּידָה לְבוֹא בְּיוֹם הַבֵּר מִצְוָה - תִּרְדַּ לְפִי שַׁעַת בְּשַׁעַת הַמִּילָה בְּהַזְכִּירָם אֶת שְׁמוֹ, וְכֵן כָּתַב הַרַמ"ק זְלַה"ה. וּמִכָּאֵן סְמַךְ לְמִנְהַג שְׁנִיָּהוּ לְקָרָא בְּשִׁמוֹ בְּשַׁעַת הַמִּילָה.

וְכֵן אֵיתָא בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ (לֶךְ לֶךְ דִּף פט, א): "תָּא חֲזִי, עַד לֹא אֲתַגְזֵר בְּרַ נֶשׁ לֹא אֲתַאֲחִיד בְּשִׁמָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כִּיּוֹן דְּאֲתַגְזֵר עָאֵל בְּשִׁמִּיָּה וְאֲתַאֲחִיד בֵּיהּ". וְעֵין שֵׁם (וְאֵרָא דִּף לב, א) "מֵאֵן דְּאֲתַגְזֵר אֵית לִיה חוֹלְקָא בְּשִׁמְךָ". וְהוּ אֲמַנְם הַפְּרוּשׁ בְּמֵאֲמָרֵי הַזֵּהר הַנִּלְ שְׁמַעַת שְׁנַמְל יֵשׁ לוֹ חֶלֶק בְּשֵׁם ה' יִתְבָּרַךְ, וְכֵן פֶּרֶשׁ הַזֵּהר הַקְּדוֹשׁ (לֶךְ לֶךְ דִּף צ.ה. א) דְּהֵינוּ שְׁנַשְׁלַם בְּשֵׁם ש-ד-י עַל יְדֵי הַמִּילָה, בְּכָל זֹאת יֵשׁ לֹמַר שְׁכְּשִׁנְכֵנְס לְשֵׁם ה' יִתְבָּרַךְ אֲזַ קוֹרְאִים לוֹ בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל. וְדַגְמַת הַגֵּר שְׁבִשְׁעָה שְׁנַמְל קוֹרְאִים לוֹ בְּשֵׁם יְהוּדִי, כִּי הַנְּשָׂמָה תִּרְדַּ אֵלָיו בְּשַׁעַת הַמִּילָה וְשִׁמוֹ הוּא שְׁמָה. וְכֵן תִּמְצָא בְּנִסְחַת הַתְּפִלָּה שְׁכַתֵּב הַיַּעֲבֹ"ץ בְּסִדּוּרוֹ 'בֵּית יַעֲקֹב' (דִּף קג) "וְאֲתָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים שְׁלַח עַל יְדֵי מַלְאָכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים נִשְׁמָה קְדוֹשָׁה וְטְהוֹרָה לְבְנֵי הַנִּמְל עַתָּה לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל".

השם. ומרמז עוד באומרו 'ויקרא שמו **בישראל**' שלמות המילה בערלת שאר (הינו ערלת המילה) וערלת הלב, שכן נכלל בתבת **בישראל - שאר לבי**.

ידע שהפוסקים נחלקו באפן שידוע שאי אפשר לעשות המילה ביום השמיני, ורוצים לקרא התינוק בשמו כדי להזכירו בתפלה לבקש בעדו רפואה.

יש הסוברים (ברית אבות סי' ח אות ב' בשם חמודי דניאל) שיקראוהו בשמו תוך שמונה ימים ללדתו קדם שיגיע לכלל חיוב מילה, דאז אינו נקרא ערל ואפשר לקרא בשמו. ויש סוברים דיש לקרא לאחר שיעברו שמונה ימים (פורת הברית סי' רכה, ובשו"ת המאור ח"א עמוד קלד בשם פתח אליהו). ובימינו נהגו שלא לקרא בשמו עד שיגיע זמן המילה.

מי שמתו אחיו מחמת מילה - שאין מלין אותו עד שיגדל, כתב בשו"ת מהר"מ מבריסק (ח"ב סימן ז) שיקראו לתינוק בשמו בפעם הראשונה ביום שיש קריאת התורה, שני או חמשי.

כאמור, כל זה כאשר המילה נדחית לזמן רב, הא לאו הכי - לא יקרא לו שם, וימתין עד המילה, כי לכתחלה אין לקרא בשם לתינוק בעודו ערל, והיו גזהרים בזה הזקנים. וע"ן בשו"ת המאור (ח"א עמוד קלד), ושו"ת מבשר טוב (סימן עט), ובשו"ת א"ז נדברו (ח"ז סימן עג) כתב שאם לא כלו חדשיו אפשר לקרא לו שם, כי הוי כחתיכת בשר ואין מציאות של ערלה, והכל תלוי כפי המציאות לאותו ענין.

הסתרת שם הילוד - קדם הברית

ו. האם יש ענין שרא לנרות את השם שמתכננים לקרא לנולד קדם המילה?

יש ענין בזה, ורמז רמזו לכך דורשי רשומות, במקרא (בראשית ב, יט) "ויבא אל האדם לראות

אמנם מצינו מנהגים אחרים לגבי זמן קריאת השם, בספר חסידים (סימן תתשמ) כתב: "זה ספר תולדות אדם מכאן רמז **כשמימינו הנער בערש וקורים לו שם**, משימין ספר של תורת כהנים מראשותיו. וכן כתב ב'זכר דוד' למהר"ד זכות אב"ד מודינא (מאמר א פרק פא): וזה היה מנהג הקדמונים שבילה שקדם המילה באים אצל העריסה שמונח בה התינוק, וקורים לו שם, וזה הנקרא בדברי חז"ל שם העריסה. אך כבר פשט המנהג לקרא בשמו בשעת המילה, וכן כתב ר"י בן יקר רבו של הרמב"ן בפרוש התפלות (ח"ב עמוד פז) ורבנו שלמה מגרמיזא ז"ל.

וע"ן בספר כללי המילה לרבנו יעקב הגוזר (עמוד 94) שכתב: "מפני שהוא עוסק בברכת הקטן צריך לקרותו בשמו, דבר אחר מפני מה תקנו לקרות לו שם לנער תכף למילה, משום דעד עתה לפני המילה היה שם טמאה לפניו, וחרפה, שם ערלות, ועכשו שנמל וקימו בו מצות מילה, צריך לשנות שמו לשבח, שם טהור וקדוש כשם אבותיו".

והמקבל האלקי רבנו אברהם אזולאי זצ"ל, כתב ב'חסד לאברהם' (מעין ב' נהר נב): "ולזה נהגו שלא יקראו לו שם רק אחר המילה, שמאחר שכבר נסתלקה הערלה והטמאה, אז ודאי תחול עליו סוד הנשמה וכו', ובזה יקרא בשם אדם ישראלי שמעון וראובן וכיוצא".

וראה להגאון רבי יצחק לנדא ז"ל מוילנא בספרו 'דובר שלום' פרוש על התפלה (דף קכה), באור סבת קריאת השם בעת המילה: והוא שהשם נקרא תמיד לפי תכונת תכליתו, העץ כשהוא מחבר נקרא אילן, כשהוא נקצץ נקרא עץ, כשנעשה ממנו איזה כלי נקרא בשם הכלי, לכן כאשר נמל הילד והגיע לתכלית שלמותו - נקרא אז שמו לפי תכונת שלמותו, שלמות ישראל, ולכן אין מכנים בשם רשעים, לפי שהשלמות הוא בתכונת

ומנהג ארצות המזרח וגם חלק מאשכנז לקרא לה שם **לאחר חמשה ימים**, וקוראים לזה 'ליל הששי', הינו ששי ללדה, והטעם שהאשה נרמזת באות ה"א, ולכן רב הנשים יש להם אות ה"א בסיום שמם, והיא רומזת לשכינה מלכות שמים, שגם הבת רומזת לה, כמבאר בזהר הקדוש בכמה מקומות.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן ה) הביא מנהג נוסף, שקוראים בשמה **בשבת השניה ללדה**, והטעם שודאי יעברו שבועה ימים כדי שהילדת תתחזק ותוכל להשתתף בשמחה, או משום שודאי יעבר עליה שבת קדש ואז תהיה במדרגה שיכולה לקבל נשמה קדושה, דגמת מה שמוכא בשם הזהר הקדוש (עי' פקודי דף רנח, ב) שהבן רצוי וראוי למילה אחר שעברה עליו שבת קדש.

ובספר אות ברית (פרק יא) כתב שיש נוהגים **להמתין חדש ימים** עד שקוראים לבת בשמה, והטעם משום שהאשה נמשלה לירח, וכשם שהירח צריך קרוב לשלשים יום להגיע לשלמותו מחדש, כך האשה צריכה שלשים יום לשלמותה, ואז קוראים בשמה.

וכבר כתבנו שכל מקום ומשפחה עושים כמנהגם, והכל יעלה לרצון ויזכו לרוות נחת מכל צאצאיהם.

נתינת שם ההורים

ח. האם מצוה יש על האב או האם לקרא בשם הנריהם את ילדיהם, ומה המקור לזה? והאם יש השפעה מצד בעל השם שהאדם נקרא על שמו, וכמו כן אם יש תועלת ונחת רוח לאדם שקוראים ילד הנולד על שמו.

מנהג ישראל קדושים לקרא הבן הנולד להם על שם אבותיהם, ועלינו למצא מקור לזה בפסוקים ובמדרשים, כי מנהג ישראל תורה הוא.

והגר"ב צ"מ מוצפי שליט"א מצא מקור בפסוק (דה"א ב, ג): "אלה היו בני כלב בן חור בכור

מה יקרא לו", ה'אדם לראות מ'ה יקרא - ראשי תבות מילה, מכאן רמז שאין מספרים מה שם יקראו לילד עד שעת המילה. ויש אומרים הטעם משום שכל אחד יתאמץ להשתתף במילה, כי יאמר שמה יקרא בשמו, שכן מי שקוראים בשמו והוא נוכח בברית - סגולה היא לכפרת עוונותיו, ונמצא רבים ישתתפו במצוה.

זמן קריאת השם לנקבה

ז. הבת - מתי יקראו לה בשמה, ואם יש בזה כללים או מנהגים.

ולגבי הבת הנולדת, נוהגים לעשות מסבה של מצוה בחיק המשפחה, וקוראים אותה 'ילד הבת' והזקן שבמשפחה אוחזה בזרועותיו ואומר פסוק 'יונתי בחגוי הסלע' וקורא לה בשמה, וזהו מנהג הספרדים. ויש נוהגים שאבי הבת עולה לתורה, ואחר הקריאה עושה לה הש"צ 'מי שברך' וקורא את שמה, ובזה נוהגים בעקר בני אשכנז, ואין בזה קפיידא, ונהרא נהרא ופשיטיה.

ובספר 'זכר דוד' (מאמר א פרק פא) כתב שהמנהג לקרא **מיד אחר הלדה** בשמה, והטעם דדוקא בבן צונו חז"ל להמתין למילה, מה שאין כן בבת מדוע ימתינו מלקרא לה בשמה ותתעכב הנשמה מלרדת ולהכנס בה.

ובתפארת בנים (סי' ה) לבעל הדרכי תשובה, כתב בשם 'בני יששכר' דיקרא לה בקריאת התורה הקרובה ללדה, והטעם שזכות התורה תעמד לה להתברר בחייה.

והגאון רבי יצחק יעקב וייס זצ"ל כתב שהמנהג לקרא לה שם **בשבת קדש הסמוכה ללדה**, ומשום שנוהגים לעשות איזה סעודה במיני מתיקה כשקורים לה שם ובחל טרודים, ובשבת קדש יותר פנויים. וגם משום דנשמה יתרה יש בשבת קדש, ויותר מסגלת לקרא לה שם ולהמשיך לה נפש קדושה.

אֶפְרָתָה שׁוֹבֵל אָבִי קְרִית יְעָרִים, וּפְרֵשׁ רֵשׁ׃
 חוּר הִיָּה בֶן לְכָלֵב, וְהוֹלִיד בֶּן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ
 כָּלֵב. וְכֵן כָּתַב שֵׁם הָרֹדֶק וּמְצוּדַת דָּוִד וְעוֹד.

[נִצְיָן כְּמִקּוֹר נוֹסֵף, אֶת אֲשֶׁר יוֹבָא לְקִמּוֹן
 מִשׁוֹׁת שְׁדָה הָאֶרֶץ (י״ד סִימָן כב) בְּשֵׁם רַבּוֹ
 מִהֶרֶם מְזֻרְחֵי ז״ל בְּעַל פְּרֵי הָאֶרֶץ, שְׁאָמַר
 לוֹ בְּשֵׁם חַז״ל, כִּי שֵׁנֵי בְנֵי אֶהְרֹן נִדְּב וְאָבִיהוּא
 נִקְרְאוּ עַל שֵׁם אָבוֹתֵיהֶם שֶׁל אֶהְרֹן וְאֶלִישֶׁבַע,
 נִדְּב נִקְרָא עַל שֵׁם אָבִיהָ עֲמִינַדָב, וְאָבִיהוּא
 עַל שֵׁם אָבִי אֶהְרֹן, כְּלוֹמַר אָבִי הוּא.]

וּבַמִּדְרָשׁ שֶׁהַזְכָּרָנוּ לְעִיל: ״רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כּוֹ
 אָבֵל אָנוּ שְׂאִין אָנוּ מִכִּירִים אֶת יְחוּסָנוּ, אָנוּ
 מוֹצִיאִין לְשֵׁם אָבוֹתֵינוּ, רִשְׁבִּי ג׳ אוֹמֵר וְכוֹ׳
 אָבֵל אָנוּ שְׂאִין אָנוּ מִשְׁתַּמְשִׁין בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
 אָנוּ מוֹצִיאִין לְשֵׁם אָבוֹתֵינוּ״. הֵרִי לָךְ בְּפִרוּשׁ
 שֵׁשׁ מִצְוֹה בְּקִרְיַת שֵׁם הַיֶּלֶד עַל שֵׁם זְקֵנֵינוּ.
 וְכֵן כָּתַב הָאֲגָדָה (שַׁבָּת ז׳): לֹא יִקְרָא בְּנוֹ עַל
 שֵׁם רִשֶׁע וְכוֹ׳ וְלָכֵן נִהְגוּ לְקִרוֹת אָדָם עַל
 שֵׁם זְקֵנוּ, הַלֵּל הַזְקֵנוּ, בְּנוֹ רַבֵּן שְׁמַעוֹן, בְּנוֹ
 רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הַזְקֵנוּ, בְּנוֹ רִשְׁבִּי ג׳, בְּנוֹ רַבֵּן
 גַּמְלִיאֵל דִּיבְנָה, בְּנוֹ רִשְׁבִּי ג׳, בְּנוֹ רַבִּי הוֹדָה
 הַנָּשִׂיא, בְּנוֹ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, רַבִּי
 יְהוּדָה נְשִׂיאָה בְּנוֹ שֶׁל רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, הַלֵּל
 הַנָּשִׂיא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה.

וְכָתְבוּ בְּעַלֵּי הַתּוֹסֵפוֹת (בְּרַאשִׁית מֵא, נב) שְׁיִוֶסֶף
 הַצַּדִּיק ע״ה קָרָא שֵׁם בְּנוֹ אֶפְרַיִם עַל שֵׁם
 אָבוֹתָיו אַבְרָהָם וַיְצַחֵק, אַבְרָהָם שְׁאָמַר ״זֶאֱנָכִי
 עֶפְרַיִם וְאֶפְרַיִם״, וַיְצַחֵק שֶׁהָיָה כְּאֶפְרַיִם עַל גְּבִי
 הַמְזוֹבַח, הֵרִי שְׁתֵּי פְעָמִים אֶפְרַיִם - וְאֶפְרַיִם
 מִשְׁמַע שְׁתֵּי אֶפְרַיִם.

וְעַיִן בְּסִפְרֵי ״וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל״ (פ״ה סִימָן
 א) שֶׁכָּתַב שְׁקִרְיַת הַיֶּלֶד עַל שֵׁם אָבוֹתָיו
 הִיא סֵגְלָה שֶׁלֵּילֶד הַנוֹלָד תְּהִינָה כָּל הַמַּדּוֹת
 הַטּוֹבוֹת שֶׁהָיוּ בְּאָבוֹתָיו הַמְּנוּחִים.

וּבְשׁוֹׁת דְּבָרֵי חַיִּים (ח״ב דנ״ט) כָּתַב דְּסֵגְלָה
 לְאִרְיָכוֹת יָמִים שֶׁל הַיֶּלֶד, לְקָרָא הַיֶּלֶד אַחַר
 אָבוֹתָיו וּמִשְׁפַּחְתּוֹ מֵאָב אוֹ מֵאִם.

וּבְשׁוֹׁת מִשְׁנֵה הַלְכוֹת (ח״ו ס״ רנב) כָּתַב אוֹדוֹת
 הַגָּאוֹן בְּעַל ״מַחְנֵה חַיִּים״, שֶׁלְבוּ נִקְפוּ עַל
 שֶׁהִבְטִיחַ לְרַבּוֹ בְּעַל ״שְׁעָרֵי תוֹרָה״ (הַגָּאוֹן רַבִּי
 בְּנִימִין וּוּלֵף לְעוֹן זצ״ל אב״ד וְעַרְבּוֹי) שְׁיִקְרָא לְאַחַד
 מִבְּנָיו שְׁיִוְלָדוֹ - עַל שְׁמוֹ (וְאָכֵן קָרָא לְבְנוֹ הַחֲמִישִׁי
 ״בְּנִימִין זָאב״), כִּי יֵשׁ טַעְמִים וְסוּדוֹת גְּדוֹלִים
 לְקָרָא שֵׁם אַחַר הַמִּשְׁפָּחָה. וְהוֹסִיף וְכָתַב: רַק
 עֲכָשׁוּ זְכִיתִי לִירֹד לְסוּף דַּעְתּוֹ שֶׁל אֲדוֹנֵי
 מוֹרֵי וְרַבִּי הַחֲתָם סוֹפֵר׳ ז״ל, שֶׁלֹּא נָתַן לְאַחַד
 מִבְּנָיו שְׁמוֹ שֶׁל רַבּוֹ הַמְּבַהֵק רַבִּי נָתַן אֲדָלָה,
 אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוֹתִיר אַחֲרָיו בְּנִים.

וְכֵן כָּתַב בְּחֻמֵשׁ ״תּוֹרָה תְּמִימָה״ (בְּרַאשִׁית לב,
 יא) שֵׁשׁ לְקָרָא בְּשֵׁם הָאָבוֹת, וְהִטְעַם שְׁאֲנַחְנוּ
 נַעֲמִים וְנִדְּמִים בְּגִלוֹת, רָאוּי לָנוּ לְזַכֵּר
 הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת יְחוּסָנוּ.

וְעַיִן עוֹד בְּקוֹנְטְרַס ״וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל״
 (פ״ה סִימָן א) שֶׁכָּתַב דְּע״י קְרִיַת הַשֵּׁם עַל
 שֵׁם הַהוֹרִים שְׁנַפְטָרוּ, עוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְמַתִּים,
 וְגוֹרֵם תּוֹעֵלַת לְנַשְׁמָתָם. וְגַם עוֹד מְקִיִּם בְּזֶה
 מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם בְּמוֹתָם.

נְתִינַת שֵׁם צַדִּיקִים

ט. הָאִם יֵשׁ תּוֹעֵלַת אוֹ מַעֲלָה וּמְצוּהָ לְקָרָא
 בְּשֵׁם רַבּוֹ שֶׁלְמַדוֹ תּוֹרָה אוֹ עַל שֵׁם אָדָם
 גְּדוֹל.

מִצְאָנוּ גַם כֵּן מִקּוֹר לְמִנְהַג יִשְׂרָאֵל שֶׁקוֹרְאִים
 עַל שֵׁם הַצַּדִּיקִים הַמְּפָרְסָמִים אוֹ רְבוֹתָיו אֶת
 הַבֵּן הַנוֹלָד לוֹ, שֶׁכֵּן אֵיתָא בְּבִרְיָתָא (אדו״נ פֶּרֶק
 יב): כִּמְהָ אֲלָפִים הָיוּ בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ שְׁמָם
 אֶהְרֹן, שְׁאֵלְמֵלָא אֶהְרֹן לֹא בָּא זֶה לְעוֹלָם,
 שֶׁהָיָה מִשִּׁים שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, וְהָיוּ
 קוֹרִים שֵׁם הַיֶּלֶד עַל שְׁמוֹ.

וְכֵן הוּא עוֹד (שַׁבָּת קלד, א): אָמַר רַבִּי נָתַן
 פְּעַם אַחַת הַלְכָתִי לְכַרְפֵי הַיָּם, וּבָאת אִשָּׁה
 לְפָנַי שְׁמָלָה בְּנָה וְכוֹ׳ שְׁלִישִׁי הִבִּיאָתוֹ לְפָנַי,
 רְאִיתִיו שֶׁהוּא אָדָם, אֲמַרְתִּי לָהּ: הַמְתִּינִי לוֹ
 עַד שְׁיִבְלַע דָּמוֹ בּוֹ. הַמְתִּינָה לוֹ עַד שְׁנִבְלַע
 בּוֹ דָּמוֹ וּמָלָה אוֹתוֹ וְחָיָה, וְהָיוּ קוֹרִים אוֹתוֹ

(הוא רבן גמליאל דיבנה) על שם אביו, רבן גמליאל הזקן, בחיים חיותו.

ג. גם בשו"ת הרשב"ש (סימן רצא) הביא מעשה שבתו של רבנו יונה היתה נשואה לשלמה בנו של הרמב"ן, וכשנפטר רבנו יונה בעיר טולטולא היתה בתו מעברת, וכשילדה בו זכר והיה להם לקרותו משה כשם אביו, אמר הרמב"ן: אע"פ שצריך לקרותו על שמי, אני רוצה שיקרא יונה על שם אבי אמו, משום דדרשינו 'זרח השמש ובא השמש' עד שלא שקעה שמשו של זה זרחה שמשו של זה. וכן היה, דנפק גברא רבה והיה רב גדול בישראל.

וממה שכתב "והיה להם לקרותו משה כשם אביו", משמע שנהגו לקרא בשם האב בחיים חיותו.

והן אמת דאיתא בספר חסידים (סימן תס) שיש מקפידים שלא לקרות שם הנולד על שם הסב בחייו, ויש מקפידים לקרות. וכתב על זה הגאון החיד"א (ברית עולם שם): וסימנך "קראו בשמותם עלי אדמות" (תהלים מט, יב), ושלכל המנהגים אין לקרא בנו בשם עצמו בחייו. אף מכל הנ"ל תראה שאין קפידא בזה, ומה גם ששלמים וכן רבים נהגו לקרא בחיים. וכן מצינו על הגאון רבנו חיים בן עטר, שנקרא על שם זקנו בחייו, ולמד מפיו תורה כפי שהעיד בעצמו. וכן הגאון החיד"א בספרו מעגל טוב כתב פעמים רבות: נעשיתי סנדק וקראו שם הנולד 'יוסף חיים דוד' על שמי.

ובשו"ת חקל יצחק (סימן סב) כתב: עונדא ידענא מהגאון הקדוש בעל 'דברי חיים' מצאנו, שקרא לנכדו 'צבי' בחיי חותנו רבי צבי מטארנא, ושאלו אותו על זה והשיב שחכמי הספרדים אין מקפידים על זה.

נתן הבבלי על שמי. שוב פעם אחת וכו' עד שיפיל דמו בו, והיו קורים שמו נתן הבבלי על שמי.

וכתב בספר נעם אלימלך (פרשת במדבר): שלש מדרגות גורמות לאדם שיהא צדיק וכו', השלישית שה' יתברך גזר בבריאה כף וכף שמות ראובן, כף וכף שמעון, ועתה כשנתגלגל ונותנים לו שם צדיק - מעורר האור מעולם העליון וגורם לו שיהיה צדיק.

וכן כתב בספר זכר דוד (מאמר א פרק פב): יקרא שם לבנו כשמות הגדולים והתמימים אשר בארץ, כי השם גורם להצליח את הנושאו, אשר על כן רבים נהגו לקרא את בניהם בשם רבם, שחייב אדם בכבוד רבו יותר מכבוד אביו.

נתינת שם ההורים - בחייהם או לאחר מותם?

י. אדם החפץ לקרא לנולד בשם סבו או רבו, האם קורא בן בחייהם או לאחר מותם. וכן אם יש בזה קפידא שלא לנהג באופן מסוים, כי יש מקפידים כך ויש מקפידים אחרת.

הנה מצאנו בכמה מקומות ראיות שהדורות הראשונים נהגו לקרא לנולד על שם הסב בחייו, ולא חששו.

א. על פי המבאר בדברי הימים א' (ב, ג), נכדו של כלב בן יפנה, בן בנו חור - נקרא 'כלב' בחיי סבו. וכלב היה בן ארבעים שנה בזמן ענין המרגלים, ואותה שעה נולדו כבר נכדיו, כפי שהזכירו רש"י והמפרשים (שם), וכלב האריך ימים ונכנס לארץ ישראל.

ב. כתב הרב סדר הדורות (ערך רבן גמליאל דיבנה) שרשב"ג הנהרג - קרא לבנו 'גמליאל'

א. אמנם, עין במכתבי תורה לאדמו"ר מצאנו - קלוזנבורג זיע"א (שפע חיים כרך א עמ' כז): ובמקומותינו נהגו שלא לקרא שמות אחר החיים, עין ספר חסידים סימן ת"ס, כי סכנה יש בזה, שיכול להזיק לאותו שעדיו בחיים, שפוגע בשרשו וסוד ה' ליראיו. ובפנימיות התורה הרי זה בחינה פעריות וכלאים ושעטנז, והמרחם ירחם. ולא כמו שרצו איזה אחרונים להביא ראיה מעבודת שמצינו בגמרא, כי אי אפשר לנו להדמות להם, שלפי גדל נשמתם ועמק השגתם

משום כבודו, אבל להקפיד משום חששא - חלילה וחס. ואדרבא מצינו שיש תועלת וחשיבות לאב וסימן לאריכות ימים בזה, וכן לילד עצמו סגלה לברכה והצלחה.

שמות שיש להמנע מהם

יא. האם יש קפידא שלא לקרא תילד בשמות מסוימים, אם של רשעים או גוים, או יש שמות שמזלם ח"ו אינו טוב, וכן לקרא על שם אדם שנפטר בקצור ימים ושנים ל"ע או בפיורים קשים וברומה.

שמות רשעים

בגמרא (יומא לח, ב) איתא: "ישם רשעים ירקב, מאי וישם רשעים ירקב? אמר רבי אלעזר רקביבות תעלה בשמותם, דלא מסקינן בשמיהו". ופרש רש"י: לא יקרא אדם לבנו שם אדם רשע. וכתב רבנו חננאל: 'ישם רשעים ירקב' פרוש, שאין אדם הנקרא בשם הזה מצליח.

והתוספות שם הקשו משם 'שבנה', שמצינו נקראו כן בימי התנאים, אף על פי ששבנה הסופר רשע היה, ותרצו דמדקדוק המקראות משמע דאיכא שבנה צדיק, ממילא אי איכא צדיק גם כן בשם זה - מסקינן בשמיהו. וכן כתב בשו"ת הרמ"א (סימן מא).

ובספר חסידים (סימן תתר) כתב: חנוך (כו ירד) ולמך (אבי נח) נתקצרו מיהם בשביל שמותיהם, חנוך לפי ששמו כשם חנוך בן קין ולמך לפי ששמו כשם למך בן מתושאל וקין ובניו, [וכתיב] 'שם רשעים ירקב'. והגאון

ובפרט כאשר האב מסכים או מבקש - יש בזה מצות עשה מן התורה לכמה מהפוסקים, ובדאי שאין חשש בזה, וכמו שכתב בספר 'נוהג כצאן יוסף' שכשאין האב מקפיד מתר לקרא, כי כל הטעם שלא יאמרו מצפים למיתתו, וכשהוא מסכים בודאי שמותר.

ומה גם שבספר ברית אבות (סימן ח אות יד) כתב שיש סגלה לאריכות ימי האב שיקרא נכדו בשמו בחייו.

ובכל אופן לא יעשה נגד רצון אביו, דבספר יד אלעזר (קיא) כתב על אחד שקרא שם בנו על שם אביו, והקפיד מאד הזקן והעבירו מנחלתו, והתירו להוסיף לילד שם כדי להשיב השלום ביניהם.

גם יש נזהרים מלקרא בשם הבן בפני האב, אלא משנים איזה אות או קוראים בשם חבה דומה. וכן כתב בספר 'ברית אבות' שלא יקראו בשמו בפני האב.

והנוסע רבי יעקב ספיר זצ"ל, אשר בקר בתימן לפני כ-150 שנה לערך, והעלה את רשמיו הבקור בספרו 'אבן ספיר' (ח"א דנ"א) העיד על אחד מחכמי תימן, מארי יוסף בן סעדיה, שקרא לבנו יוסף בחיים חיותו. וציין שבמקומותיהם הוא סגלה למי שלא מתקיימים בניו. ודבר זה מצוי עד ימינו בקרב יהודי תימן.

נמצא שדבר זה תלוי במנהג המקומות, ולכן במקום שנהגו כן אין קפידא בדבר, אלא שיזוהרו שלא לקרא בשמו בפני האב, וכן שלא יחרפוהו או יגדפוהו בשמו בפני הזקן

השיגו את אשר קצרה בינתנו מהבין וכו'. וכבר התרעם זקני הקדוש בשו"ת דברי חיים (חלק א' אבה"ע סימן ח') על אלו שפלפלו בדברי רבי יהודה החסיד, כי בדברים אלו אין לנו שום ידיעה, והוא מדברים הנסתרים שאין לשכלנו מובא להשיג, ואין להקשות עליו מדברי הגמרא. וכתב ובדאי אין בחכמי האחרונים לדחות דברי הקדמונים, אם לא נמצא בדורות הקדמונים חולקים עליו כי אנו כאין נגד חקמתם ותורתם וחסידותם ויראתם, ועלינו לקבל דבריהם באהבה גם שהוא נגד התלמוד. ולכאורה צריך עיון על דבריו מהנהגת זקנו בעל 'דברי חיים', כעבדה הנ"ל.

ב. ובעתק הספר המצוי באוצר החכמה, מופיעה הערה בכתב יד בצד הגליון, שאף דוד המלך קרא שם בנו שמוע, כמבאר בבבאי (ש"ב ה, יד): "ואלה שמות הילדים לו בירושלם שמוע ושובב ונתן ושלמה".

כְּמֵלֶאכִים לֹא הָיוּ קַפְדֵי מִצַּד הַבְּנֵתָם בְּעַמְקֵי שְׂרָשֵׁי הַנְּשֻׁמוֹת.].

אָכֵן מֵה שֶׁכָּתַב דְּלִטְעַם הָרָאשׁוֹן, אִם הַחֲמִיץ לְבִסּוֹף מְסַקֵּינָן בְּשִׂמְיָהּ, יֵשׁ מְקוֹם עוֹד לְדוֹן בְּזָה, הָרִי הָאָדָם נְדוֹן עַל שֵׁם סוּפוֹ, וּבְגִמְרָא לֹא פְלוֹג בֵּין רִשְׁעֵי מַעֲיָקְרָא לְבֵין צְדִיק וּלְבִסּוֹף הָרְשִׁיעַ .

ובמהרש"א (תענית כח) דִּיק לְשׁוֹן הַפְּסוּקָה, שֶׁבְּצַדִּיקִים נֶאֱמַר 'זָכָר', וּבְרִשְׁעִים 'שֵׁם', דְּמִלַּת 'זָכָר' נּוֹפֵל עַל שֵׁם הַכְּנוּי, וְ'שֵׁם' נּוֹפֵל עַל שֵׁם הָעֶצֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (פְּסָחִים ג, א): זֶה שְׁמִי בִּיּוֹד ה"א וְזֶה זְכָרִי בְּאֶלֶף דָּלִת, שְׂאִינוּ רַק כְּנוֹי הַשֵּׁם. וְלָזֶה קָאָמַר שְׂצַדִּיקִים - אֶפְלוּ שֶׁנִּקְרָאוּ בְּשֵׁם כְּנוֹי, כְּמוֹ בְּנֵי גוֹנְבֵי עֲלֵי וּבְנֵי סִלְמָאִי, זֶה זְכָרִים לְבִרְכָה וְלִשְׁבַח לָהֶם, אָבָל בְּרִשְׁעִים - גַּם שֵׁם עֶצֶם שְׁלָהֶם יִרְקַב, שְׂאָסוּר לְקָרָא אָדָם בְּשֵׁם, כְּדָאָמְרִינוּ גַּבֵי דוֹאָג.

עוֹד הַקִּשָּׁה בְּסִפְרֵי 'מִשְׁקָ בֵּיתִי' (הוֹבָא בְּשׁוֹת דְּבָרֵי יַעֲקֹב שֵׁם) אֵיךְ קָרָאוּ לְנִבְיָא 'מִיכָה הַמּוֹרְשֵׁתִי' בְּשִׁמּוֹ, הֲלֹא מִיכָה הָיָה רִשְׁעִי, בְּעֲלִיו שֶׁל 'פְּסָל מִיכָה' (עֵי שׁוֹפְטִים פְּרָק יז-יח). וּבְסִפְרֵי הַבְּרִית (לְהַגְרַמ"ב פִּירוּטִינְסְקִי, עַמ' טז) תַּרְץ בְּשֵׁם מְדַרְשׁ אֶלְיָהוּ, שְׂאֵם אֵין אֵין הַשֵּׁם שֵׁם הָעֶצֶם שֶׁל הָרִשְׁעִי מִתָּר לְקָרָא בְּשִׁמּוֹ. וּמִיכָה - שְׁבַע בֵּין בְּכָרִי הָיָה שְׁמוֹ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ מִיכָה? מִפְּנֵי שֶׁנִּתְמַכְמָךְ בְּבִנְיָן, כְּמַבְאָר בְּגִמְרָא (סְנֵהֲדָרִין קא, ב).

הַחֲתָם סוּפֵר (רִישׁ פְּרָשַׁת קָרַח) כָּתַב: לְכֹךְ עֲלֵתָהּ לּוֹ לְקָרַח כֶּן, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה שְׁמוֹ כְּשֵׁם אֶחָד מֵאֵלּוּפֵי עֵשׂוֹ.

וְהִנֵּה כָּתַב בְּשׁוֹת דְּבָרֵי יַעֲקֹב (שׁוֹר, סִימָן עט) דְּאִיכָא תָרִי טַעְמֵי מְדוּעָ אֵין לְקָרָא בְּשֵׁם רִשְׁעִי, א. מִצַּד זְכָר הָרִשְׁעִי - שִׁישׁ לְגוֹנוֹתָם וְלֹאֲבַד אֶת שְׁמָם, ב. מִצַּד פְּגָם הַנִּקְרָא בְּשִׁמְם - דְּשִׁמְאָ קָא גְרִים. וְנִפְקָא מִינָהּ דְּלִטְעַם הָרָאשׁוֹן - דּוֹקָא בְּרִשְׁעֵי מַעֲיָקְרָא אֵין לְקָרָא, אָבָל כְּשֶׁהָיָה צְדִיק וְאַחַר כֶּן סָרַח אֶפְשָׁר. וְלִטְעַם הַשְּׂנִי אֶפְלוּ צְדִיק מַעֲקָרוֹ אָסוּר, אֶלָּא דְּלִטְעַם זֶה אֵינוֹ אָסוּר גְּמוּר, אֶלָּא רַק בְּגִדְרֵי סְגֻלָּה בְּעֵלְמָא, וּמָאן דְּלֹא קָפִיד לֹא קָפִידֵינוּ בְּהַדְיָה.

וְעַל פִּי זֶה תַּרְץ, אֵיךְ נִמְצָא בְּשִׁמּוֹת הַתְּנָאִים רַבֵּי אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ, וְהֵלֵא שְׁמוּעַ בֶּן זְכוּר - מִן הַמְרַגְלִים הָיָה, וְתַנּוּן סִתָּם מִשְׁנֵה (סְנֵהֲדָרִין קח, א) דְּמִרְגָלִים אֵין לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְכֵן קִשָּׁה קְרִיאַת שֵׁם 'פְּלִטִי בֶן לִישׁ', בְּעוֹד שֶׁהוּא שֵׁם רִשְׁעִי מִן הַמְרַגְלִים פְּלִטִי בֶן רְפוּאִי. וְכֵן קְשִׁית תּוֹסְפּוֹת (יוֹמָא לח, א) מִשֵּׁם אֶחָד מִבְּנֵי דִּינֵי גְזֵרוֹת חֲנוּן בֶּן אַבְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא כְּשִׁמּוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ הַמּוֹרְדֵי שֶׁל דּוֹד הַמֶּלֶךְ. וְלְדַבְרֵיו גִּיחָא, דְּאִישִׁים אֵלוּ בַתְחַלָּה צְדִיקִים הָיוּ וְרַק לְאַחַר מִכֵּן הִחְמִיצוּ, מִצַּד הַטְּעַם הָא' - לִיכָא, אֶלָּא רַק מִטְעַם הַב' דֶּהוּא שִׁיךְ בְּמָאן דְּקָפִיד, וְזֹאת יֵשׁ לוֹמַר דְּרָאשׁוּנִים

ג. אִמְנָם קִשָּׁא זֹו יֵשׁ לִישָׁב, דְּאָכֵן בְּשִׁמּוֹאֵל א' (כה, מד) מוֹפִיעַ 'פְּלִטִי בֶן לִישׁ', אִמְנָם בְּשִׁמּוֹאֵל ב' (ג, טו) מוֹפִיעַ 'פְּלִטִי אֵל בֶּן לִישׁ', וְנִרְאָה שֶׁפְּלִטִי אֵל זֶהוּ שְׁמוֹ הַמֶּלֶא, וּפְלִטִי קְצוּר מִשְׁמוֹ. בְּשׁוֹנָה מִפְּלִטִי בֶן רְפוּאִי שֶׁזֶה הָיָה שְׁמוֹ הַמֶּלֶא.

ד. כֵּן אֵיחָא שֵׁם (תַּעֲנִית כח, א): "מָה הָיוּ בְּנֵי גוֹנְבֵי עֲלֵי וּבְנֵי קוֹצֵעֵי קְצִיעוֹת? אִמְרוּ: פַּעַם אַחַת גְּזָרָה מַלְכוּת הָרִשְׁעָה שְׁמֵד עַל יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא יִבְיָאוּ עֲצִים לְמַעֲרָקָה, וְשְׁלֹא יִבְיָאוּ כְּפוּרִים לִירוּשָׁלַיִם, וְהוֹשִׁיבוּ פְרוֹזְדָאוֹת עַל הַדְּרָכִים. כְּדָרְךְ שֶׁהוֹשִׁיב יִרְבְּעָם בֶּן נְבִט שְׁלֹא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל לְרַגְלָהּ. מָה עָשׂוּ כְּשֶׁרִין וְיִרְאִי חֲטָא שְׁבָאוֹתוֹ הַדּוֹר? הִבְיָאוּ סְלֵי כְּפוּרִים וְחִפּוּם בְּקְצִיעוֹת, וְנִטְלוּם וְעֲלֵי עַל כְּתַפְיָהּ. וְכִיּוֹן שֶׁהִגִּיעוּ אֶצֶל פְּרוֹזְדָאוֹת, אִמְרוּ לָהֶם: לְהִיכֵן אַתֶּם הוֹלְכִין? אִמְרִין לָהֶם: לְעֵשׂוֹת שְׁנֵי עֲגוּלֵי דְבִלָּה בְּמַכְתָּשֶׁת שְׁלַפְנִינוּ, וּבְעֲלֵי שַׁעַל כְּתַפְיָנוּ. כִּיּוֹן שֶׁעָבְרוּ מִהוֹן - עֲטָרוּם בְּסָלִים וְהִבְיָאוּם לִירוּשָׁלַיִם.

תַּנָּא: הוּוּ בְּנֵי סִלְמָאִי הַנְּתוּפְתִי. תַּנּוּ רַבְּנָן: מָה הוּוּ בְּנֵי סִלְמָאִי הַנְּתוּפְתִי? אִמְרוּ: פַּעַם אַחַת גְּזָרָה מַלְכוּת הָרִשְׁעָה שְׁמֵד עַל יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא יִבְיָאוּ עֲצִים לְמַעֲרָקָה, וְהוֹשִׁיבוּ פְרוֹזְדָאוֹת עַל הַדְּרָכִים כְּדָרְךְ שֶׁהוֹשִׁיב יִרְבְּעָם בֶּן נְבִט עַל הַדְּרָכִים שְׁלֹא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל לְרַגְלָהּ. מָה עָשׂוּ יִרְאִי חֲטָא שְׁבָאוֹתוֹ הַדּוֹר? הִבְיָאוּ גְזִירָהּ, וְעָשׂוּ סוּלְמוֹת, וְהִנִּיחוּ עַל כְּתַפְיָהֶם וְהִלְכוּ לָהֶם. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעוּ אֶצֶל אִמְרוּ לָהֶם: לְהִיכֵן אַתֶּם הוֹלְכִין? - אִמְרוּ לָהֶם: לְהִבְיָא גוֹזְלוֹת מִשׁוּבְךָ שְׁלַפְנִינוּ, וּבְסָלְמוֹת שַׁעַל כְּתַפְיָנוּ. כִּיּוֹן שֶׁעָבְרוּ מִהוֹן פְּרוֹקוּם וְהִבְיָאוּם וְהִעֲלוּם לִירוּשָׁלַיִם. וְעֲלִיהֶם וְעַל כִּיּוֹצֵא בָהֶם הוּא אִמְרֵי זְכָר צְדִיק לְבִרְכָה, וְעַל יִרְבְּעָם בֶּן נְבִט וְחִבְרִיו נֶאֱמַר 'שֵׁם רִשְׁעִים יִרְקַב'.

והתוספות ישנים והריטב"א (יזמא לח) הקשו איך התנאים נקראו בשם ישמעאל, שהיה עובד עבודה זרה. ותוצו דעשה תשובה, וכשעשה תשובה מתר לקרא בשמו.

ובספר פני יהושע (כתבות ריש פרק ב' דיני גזרות) תרץ קשיות הנ"ל, דלא שיק לומר דלא מסקינן בשמיהו אלא בשם דואג וכיוצא בו, שהשם גופא מורה על זה שהיה רשע, כדדרשינו (סנהדרין קו, ב) דכתיב דואג וקרינן דויג, שהיה הקב"ה דואג שמא יצא לתרבות רעה, מה שאין כן בשאר שמות סתמיים - שאין בהם הוראת רשעות, שרי.

ובפסקי תוספות (סוטה אות כ) כתבו שבשביל עון אחד אין להחזיק אדם כרשע שאין לקרות בשמו, רק כדואג שהיה רשע גמור.

ודע שפעמים מצוי שהאב או הקרוב רשע, ומצה לבנו שיקרא בשמו, והבן חושש לאיבה ומחלקת - יש לסמוך בכגון דא על מה שכתב בשו"ת משנה הלכות (ח"ו סימן רג) שייכון על שם צדיק ששמו כשם זה, כי גדול השלום.

שמות גויים

גם דנו הפוסקים אם יש אסור לקרא לבנו בשם משמות הגויים, והמקור הוא במדרש (שהש"ר פ"ד): "רבי הונא בשם בר קפרא אמר: בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שנו את שמם וכו', ראובן ושמעון נחתו, ראובן ושמעון סלקין, ולא היו קורין לראובן רופוס, ולשמעון לא היו קורין לוליני, וליוסף לסטים, ולבנימן אלכסנדרא".

וכתב בספר שמע ישראל (ח"ב אות יד) שאין לקרא בשמות נכרים, כי השם הוא ממש הנשמה של האדם, ועל ידי שקורים אותם בשמות של הגויים ממשיכים עליהם חיות מהסטרא אחרא.

והנה בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סימן קסט) כתב שהאסור הוא מדאורייתא, משום 'ובחקותיהם לא תלכו', ועין בדברי הב"י (יו"ד קעח) דמשמע שאין לחוש משום דרכי האמורי, אלא לדברים שהזכרו בתלמוד שהם משום דרכי האמורי, וכן כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"א סימן לד) אלא שמרן הב"י (יו"ד שם) כתב בשם מהר"י קולון, שאין לאסור משום 'ובחקותיהם לא תלכו' אלא באחד משני תנאים, א. שהוא הדבר שאין טעמו נגלה, כדמשמע לשון 'חק', שפניו שהוא עושה דבר משנה שאין בו טעם נגלה אלא מפני שהם נוהגים כן, אז נראה ודאי כנמשך אחריהם ומודה להם, ב. דבר ששיק בו פריצות.

וכאן היה נראה לכאורה, שכשהוא קורא בשמם - רוצה הוא להתדמות להם ולהיות נמשך אחריהם, ויש בזה אסור. אלא שיד הדוחה נטויה, כי ברב המקרים אפלו אינו יודע למה ומדוע הוא קורא בשם זה, אלא נמשך הוא אחרי הזרם ואחר האפנה ודרך עמי הארץ. ומכל מקום גם אם אפשר שלא עבר על אסור תורה - ודאי שיש כאן טעם לפגם ונזק רוחני לילד, וצריך ליזהר בזה.

וכל זה בשמות מבהקים של גויים, אך בשם שהוא תרגום של שם ישראל, כגון שמצינו אצל רבים מגדולי ישראל (כמו ליאון - אריה, עבדאללה - עובדיה, וידאל - חיים, וכיו"ב) אין בזה כל חשש. וכ"כ בשו"ת צפנת פענח (סימן רעה).

והנה מצינו בשו"ת המבי"ט (ח"א סימן רעו) שחקר איך נקרא רבי אליעזר הגדול בשם זה, והסיק שאין שמו על שם עבד אברהם, דהוא ארור ולא מסקינן בשמיהו, אלא על שם אליעזר בן משה רבנו ע"ה.

והביא דבריו הנאון החיד"א בספרו שם הגדולים (מע' גדולים אות א), וכתב דאם כן יש מקום לחקור איך משה רבנו ע"ה קראו אליעזר? ואף על גב שהוא לא כון על עבד

אֲמָנָם הָעִיר שֶׁכָּבַר יֵצְאוּ עוֹרְרִין עַל סֵפֶר 'בְּשָׂמִים רָאשׁ', בְּטַעֲנָה שֶׁהוּא מְזִיף, וְרִבִּי שָׂאוּל לִוִּין בְּדָאוּ מִלְּבוֹ, וּקְרָאוּ עַל שֵׁם רַבּוֹתֵינוּ הָרֵאשׁוֹנִים, כְּדִי לְהַשְׁבִּיחַ מִקְחוֹ וּלְהַתְּלוֹת בְּאֵילָן גְּדוֹל, דֵּהֲלֵא נִמְצְאוּ בוֹ דְבָרִים זָרִים וּמוֹזְרִים שְׁרִיחַ הַשְּׂכֵלָה נוֹדֵף מֵהֶם, עַל כֵּן אֵין לְהַסְתַּמֵּךְ עַל דְּבָרָיו.

[נִעֲנֶין לְמוֹר מְרוֹן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן שְׁלִיט"א בְּסֵפֶר עֵין יִצְחָק ח"א עמ' תסו, וּבִילְקוֹ"י שֶׁבֶת כָּרָךְ א' ח"ב עמ' שִׁמְב שֶׁהָאֵרִיף בְּעִנְיַן זֶה, וּמְסִיק שְׂאִין לִיתֵן לְשׁוֹת 'בְּשָׂמִים רָאשׁ' תִּקְוֶה שֶׁל 'דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים', אוּלָם דְּבָרֵי טַעַם הַמְּצוּיִים בּוֹ - נִתְּנוּ לְלִמְדָם וּלְקַבְּלָם].

בְּהַמְשָׁךְ דְּבָרָיו כָּתַב לְעָרְעֵר עַל עֵצִים הַנֶּחֱת הַמְּבִי"ט, שְׂאִין לְקָרָא עַל שֵׁם אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אֲבָרָה, דְּלֵא נֶאֱמַר 'לֹא מִסְקִינִן בְּשִׂמְיֵיהוּ' אֲלֵא כְּשֶׁהוּא רָשָׁע, אֲבָל הֵכָא אֱלִיעֶזֶר צָדִיק וְזָקֵן וַיּוֹשֶׁב בִּישִׁיבָה הִיָּה, כְּמוֹ שֶׁאֱמָרוּ חז"ל (יומא כח, ב) אֱלִיעֶזֶר זָקֵן וַיּוֹשֶׁב בִּישִׁיבָה הִיָּה, וְאֶפְלוּ תִימָא שְׁהִיָּה אַרוּר מִן הַגִּזְע שְׁלוֹ - הוּא עֲצָמוֹ הִיָּה צָדִיק וְחָכָם, וּבּוֹדְאֵי מִסְקִינִן כְּשִׂמְיָה. וְכָל שְׂכַן דְּאֱמָרוּ רז"ל שֶׁיֵּצֵא מִכָּלל אַרוּר, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁנִּכְנַס בְּחַיִּים לְגִן עֵדֵן כִּדְּוֵעַ מִרְבוֹתֵינוּ ז"ל.

שְׁמוֹת מִן הַתְּקוּפָה שֶׁקֹּדֶם אֲבָרָהם אֲבִינוּ

עוֹד כָּתַב הַמְּבִי"ט בְּתִשְׁבּוּבָה שָׁם: מִשׁוֹרֵת הַדִּין אֵין לְהַעֲלוֹת שֵׁם אֲלֵא מֵאֲבָרָהם וְאֵילָף, עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבָרָהם בְּקִלִּי וְגו', וְלֹא יִקְרָא לְכַתְּחֻלָּה שֵׁם אָדָם וְלֹא נֶחַ, דֵּהַנּוֹדֵר מִבְּנֵי נַח מִתַּר בִּישְׂרָאֵל וְאֶפְלוּ שֵׁם וְעֵבֶר, דְּלֵא מִסְקִינִן שֵׁם - אֲלֵא בְּשֵׁם מִי שֶׁשָּׁמַר אֶת הַתּוֹרָה כְּלָה. וְהַנִּקְרָא בְּשֵׁם יָפֵת וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מֵאֲשֶׁר קִדְּמוּ לְאֲבָרָהם, אֵינוֹ בְּכָלל מִי שֶׁעֲמְלוֹ בְּתוֹרָה וְעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ, גְּדַל בְּשֵׁם טוֹב וְנִפְטֵר בְּשֵׁם טוֹב.

וְהַשִּׁיג עָלָיו הָרַב כֶּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה (יו"ד רסה, ח) דְּמַצִּינוּ בְּגִמְרָא (בְּרִכוֹת לח, ב, וּבְעוֹד מִקוּמוֹת רַבִּים)

אֲבָרָהם, אֲלֵא אֱלִקִּי אָבִי בְּעֶזְרִי, מִכָּל מְקוֹם מִמַּאי דְּאֲמַרִּינוּ 'לֹא מִסְקִינִן בְּשִׂמְיֵיהוּ', מִשְׁמַע דְּגַם שְׂאִינוֹ קוֹרָא עַל שְׁמָם, וְגַם יֵשׁ לוֹ טַעַם בְּשֵׁם, אֲסוּר. וְתַרְצֵ: וְהִיָּה אֶפְשָׁר לומר דֵּהֵכָא דֵּהֵשֵׁם עֲצָמוֹ הוּא טוֹב וְנֶאֱהָ וְיֶאֱהָ, לֹא מִשְׁגָּחִינוּ אִם אָדָם רָשָׁע נִקְרָא בְּשֵׁם זֶה, וְהֵכָא שֵׁם אֱלִיעֶזֶר הוּא טוֹב מְאֹד, וּפְתָרוֹנוֹ דֵּהַמְּקוֹם יְהִיָּה בְּעֶזְרוֹ, לְכֹן מִשֶּׁה רַבְּנוּ קָרָא אֱלִיעֶזֶר.

וּמֵבִיא הַגָּאוֹן חִיד"א שֶׁכְּדָבְרָיו אֵלוֹ אֵיתָא בְּשׁוֹת 'בְּשָׂמִים רָאשׁ', הַמִּיחָס לְהֵרָא"ש וְשָׂאֵר גְּדוֹלִים, שֶׁכְּתַב (ס' ק"ז): וּבְעַקֵּר הַשְּׂאֵלָה כִּיצַד קוֹרִין יִשְׁמַעְאֵל, אֵין אָנוּ צָרִיכִים לְדַבְּרֵי הַמְּדַרְשׁ שִׁישְׁמַעְאֵל עֲשֵׂה תִשׁוּבָה, דְּכָל שִׁשְׁמוֹתֵיהֶם נֶאֱמָר וּמַעֲשִׂיהֶם כְּעוֹרִים - הַשֵּׁם נִתֵּן מִעֲצָמוֹ לְקִרוֹת, אֲבָל בְּשֵׁם כְּעוֹר אוֹ שְׂאִין לוֹ הוֹרָאָה נְעִימָה, מִתּוֹךְ שֶׁנִּתְּלַבֵּשׁ בָּהּ רָשָׁע סִימְנָא מִלִּתָּא הִיא. מִמֵּילָא יֵשׁ לוֹמַר כֵּן גַּם כִּלְפֵי שֵׁם 'אֱלִיעֶזֶר'.

וּבַהֲגָהוֹת 'כְּפִסָּא דְּהֵרְסָנָא' (להג' רבי שאול לוי ז"ל) עַל ה'בְּשָׂמִים רָאשׁ', הָעִיר דְּלַכְאוּרָה נִרְאָה דְּשֵׁם 'עֵשׂוֹ' יֵשׁ לוֹ הוֹרָאָה נְעִימָה, שְׁהֵרִי יִצְחָק וְרַבְּקָה קְרָאוּהוּ כֵּן, וְהַפְּתוּב מוֹדִיעֵנוּ זֹאת וְדָאֵי לְסִימָן דְּבַר הַגּוֹן הוּא, וְאִם כֵּן תִּקְשִׁי אִמָּאֵי לֹא מִסְקִינִן בְּשִׂמְיָה?

וְהָעִיר עַל זֶה הַגָּאוֹן חִיד"א, דְּנִרְאָה שֶׁה'בְּשָׂמִים רָאשׁ' תַּרְצֵ בְּלִשׁוֹנוֹ קְשִׁיָּא זו, דְּשַׁלַּל לְקָרָא **בְּשֵׁם כְּעוֹר אוֹ שְׂאִין לוֹ הוֹרָאָה נְעִימָה**, וְשֵׁם עֵשׂוֹ אֵין בּוֹ הוֹרָאָה נְעִימָה הַגַּם דְּאֵינוֹ שֵׁם כְּעוֹר, דְּעֵשׂוֹ הֵינּוּ נַעֲשֵׂה וְנִגְמַר כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רש"י, וְאֵין בְּזֶה נְעִימָה, דְּנַעֲשֵׂה וְנִגְמַר אֵינוֹ מוֹרָה שִׁיְהִיָּה רַע אוֹ טוֹב, אֲלֵא שֶׁהוּא מְשַׁנָּה מִשְׂאֵר יְלָדִים, וְאֲדַרְבָּא כָּל שְׂנוּי רַע. וּמָה שֶׁכְּתַב שִׁיִּצְחָק וְרַבְּקָה קְרָאוּהוּ כֵּן, בְּמִדְרַשׁ (ב"ר פ' מ"ג) וְכֹן בְּרַש"י מִשְׁמַע שֶׁהַעוֹלָם קְרָאוּהוּ 'עֵשׂוֹ', וְלֹא אֲבִיו וְאִמּוֹ, וְכִיּוֹן שֶׁהַשֵּׁם עֲצָמוֹ אֵינוֹ כְּעוֹר וְה' שֵׁם שְׁמוֹת בְּאַרְצֵ - נִתְּרָצוּ יִצְחָק וְרַבְּקָה ע"ה בְּמָה שֶׁקְרָאוּהוּ מְרַבִּית הָעַם בְּלִדְתוֹ, וְנִזְדַּמְּנוּ בְּפִי כָּלָם שֵׁם זֶה.

רבי בנְיָמין בר יפת, וח"ו שאֲבִיו פֶּרֶץ גָּדֵר חֲכָמִים וְזָכָה לָבוֹן גָּדוֹל בַּתּוֹרָה. וְכֵן כָּתַב הַחֵיד"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף (שם) וּפְתַחֵי תְּשׁוּבָה (שם סק"ו). וּבִשְׁוֹת"ת זָרַע יַעֲקֹב (סימו לה) הֵבִיא דְּבָרֵי הַחֵיד"א הַנִּלְ, וְהוֹסִיף לְהֵבִיא רְאִיָּה מֵרְאוּבֵן שֶׁקָּרָא שֵׁם בְּנוֹ חֲנוּךְ, אִף שֶׁהָיָה קֹדֶם אֲבִרְהֵם אֲבִינוּ ע"ה.

וְהַגְּאוּן הַחֵיד"א בְּשׁוֹת"ת יוֹסֵף אִמְץ (סימו יא) לְאַחַר שֶׁהֶעֱתִיק דְּבָרֵי הַמְּבִי"ט הַנִּלְ, כָּתַב: מִדְּכָתַב סֵתֶם, נִרְאָה דְּמִפִּי עֲצֵמוֹ אִמְרָה, דְּאֵלוֹ הָיָה דְּבַר מִדְּבָרֵי רְבוּתֵינוּ ז"ל לֹא הוּוֹה שְׁתִּיק לְכָתַב סֵתֶם וְכוּ' וְהַדְּבַר קִשָּׁה שִׁיאִמַר כֹּף בְּלִי סִמּוֹ מִדְּבָרֵי רַז"ל אוֹ קִבְּלַת הַגְּאוּנִים, וְהַעוֹלָם נִהְיָה הַפֶּךָ דְּבָרֵי הָרַב ז"ל, כִּי יֵשׁ בְּנֵי אָדָם נִקְרָאִים אָדָם, נַח, יִפֶּת, מֵהַלְלָאֵל, וְאַלְהָ שְׁמוֹת קִדְמוֹ לְאַבְרָהֵם אֲבִינוּ ע"ה.

וּבִסְפָרוֹ 'שֵׁם הַגְּדוֹלִים' (מע' א' אות לד) הֵבִיא מֵהַ שְׁהִרְגִישׁ בְּסִפְרֵי מִכְשִׁירֵי מִילָה עַל דְּבָרֵי הָרַב כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, שֶׁהֵבִיא רְאִיָּה מֵרַבֵּי בְּנֵימִין בַּר יִפֶּת, דִּישׁ לְדַחוּת, וְלַעוֹלָם אֲבִי יִפֶּת לֹא זָכָה לָבוֹן תְּלִמִיד חֲכָם, אֲבָל יִפֶּת גּוֹפִיָּה דְּנִקְיֵי מַחֲטָא - זָכָה לָבוֹן גָּדוֹל בַּתּוֹרָה כְּרַבֵּי בְּנֵימִין. [וְכָתַב דִּתְשׁוּבָה זוֹ - מִתְּאִימָה אִף לְדַחוּת דְּבָרֵי הַמְּבִיאִים רְאִיָּה מֵהַתְּנָא עַקְבִּיא בֶן מֵהַלְלָאֵל, וְדו"ק].

אֲמַנָּם הַגְּאוּן חֵיד"א הַעִיר עַל דְּבָרֵי הָרַב מִכְשִׁירֵי מִילָה, דְּאִשְׁתַּמֵּיט מִיְנִיָּה מֵהַ שְׁכָתַב בְּסִפְרֵי יוֹחֲסִין, דְּרַבֵּי יִפֶּת הָיָה מְכַלֵּל הַאֲמוּרָאִים, וְיָדוּעַ שֶׁהָרַב בַּעַל 'סִפְרֵי יוֹחֲסִין' כָּחוֹ גָּדוֹל וּבִקְיֵי מֵאֵד בְּש"ס וּמִדְּרָשִׁים. אֲמַנָּם בְּסִדְרֵי הַדּוֹרוֹת' הַשִּׁיג עָלָיו, וְכָתַב דְּלֹא מְצִינוּ רַבֵּי יִפֶּת בְּאֲמוּרָאִים, אֲלֹא רַק רַבֵּי בְּנֵימִין בְּנוֹ. עַל כָּל פְּנִיָּם מֵבִיא הַחֵיד"א כְּמָה מְגִדּוּלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ נִקְרָאִים בְּשֵׁם יִפֶּת, וְלִית דְּחָשׁ לָהּ.

וְלַעֲצָם דְּבָרֵי הַמְּבִי"ט, שֶׁאִין קוֹרִין בְּשֵׁם אֲלָא מֵאַבְרָהֵם וְאֵילָף, כָּתַב הַחֵיד"א דִּישׁ לִיתָן טַעַם לְשִׁבַח עַל פִּי מֵהַ שְׁכָתַב זְקֵנוֹ רַבֵּי אֲבִרְהֵם אֲזוּלָאֵי ז"ל בְּפָרוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה (בַּכְּת"י, פ"ג דְּנִדְרִים) כִּי קֹדֶם דּוֹר הַפְּלָגָה הָיוּ כָּל הַנְּשֻׁמוֹת, הַטְּהוֹרוֹת וְהַבְּלִתֵי טְהוֹרוֹת, יוֹצְאוֹת מֵאוּצָר אַחַד, וּמִדּוֹר הַפְּלָגָה, שֶׁנִּבְחַר אֲבִרְהֵם אֲבִינוּ ע"ה לְחַלְקוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל הַנְּשֻׁמוֹת הַטְּהוֹרוֹת יוֹצְאוֹת מֵאוּצָר אַחַד, וְנִשְׁמוֹת אֲמוֹת הָעוֹלָם מֵאוּצָר אַחַד.

נִמְצָא שְׂרָאשִׁית תְּבוּאַת נְשֻׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הוּוֹה מֵאַבְרָהֵם אֲבִינוּ וְאֵילָף, מֵעֵתָה יֵשׁ טַעַם טוֹב כִּי יֵלֵד יוֹלָד - זֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ מִזְּמַן אֲבִרְהֵם וְאֵילָף, דְּבוֹ הָיָה מִתְחִיל שֵׁם עַם יִשְׂרָאֵל.

וְהוֹסִיף הַחֵיד"א, דְּלִפִּי זֶה - הִנֵּה מֵהַ טוֹב וּמֵהַ נְעִים מֵהַ שְׁאֲמָרוֹ חַז"ל (בְּרִכּוֹת טז, ב) 'אִין קוֹרִים אֲבוֹת אֲלֹא לְשִׁלְשָׁה', כִּיּוֹן דְּאוּצָר אִמַּת יִשְׂרָאֵל הוּוֹה מֵאַבְרָהֵם אֲבִינוּ ע"ה וְאֵילָף אוּצָר בְּפָנֵי עֲצֵמוֹ, לָכֵן אִין קוֹרִין אֲבוֹת לֹא קֹדֶם וְלֹא אַחַר כֹּף, כִּי מֵאַבוֹת יֵצְאוּ הַתּוֹלְדוֹת.

עוֹד הַעִיר הַגְּאוּן חֵיד"א: וְרָאָה זֶה חֲדָשׁ, שֶׁלֹּא מְצִינוּ בְּתַנְאִים שְׁבַמְשֻׁנָּה וְהַבְּרִיתָא תְּנָא שְׁשֻׁמוֹ אֲבִרְהֵם, וְגַם בְּאֲמוּרָאִים לֹא מְצִאתִי כְּעַת בְּסִפְרֵי יוֹחֲסִין, כִּי אִם בְּאֲמוּרָאִים מְצִינוּ (גִּטִין ג, א) תְּנִי אֲבִרְהֵם חוּזָאָה. גַּם שֵׁם יִצְחָק בְּתַנְאִים שְׁבַמְשֻׁנָּה - לֹא יֵשׁ מִי שֶׁשְׁמוֹ יִצְחָק, אִף בְּבְרִיתָא וּבַזְהַר הַקְּדוֹשׁ יֵשׁ. וּבְאֲמוּרָאִים הַרְבֵּה יֵשׁ שְׁשֻׁמֵם יִצְחָק. וּבְשֵׁם יַעֲקֹב יֵשׁ זְכָר בְּמְשֻׁנָּה וּבְבְרִיתָא, וְהַרְבֵּה בְּש"ס. וּמֵהַגְּאוּנִים וְאֵילָף נִשְׁתַּרְבְּבוּ שְׁמוֹת אֲבִרְהֵם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּגְאוּנִים וּבְרַבָּנִים וּבְכָל הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה. וּבִיּוֹתֵר יֵשׁ לְהַפְּלִיא שֶׁלֹּא הָיָה בְּתַנְאִים וְאֲמוּרָאִים מִי שֶׁנִּקְרָא מִשָּׁה עַד הַגְּאוּנִים.

ה. אֲמַנָּם כְּכֹר הַעִירוֹ דְּמְצִינוּ בְּגִמְרָא (ב"ב קעד, ב) שֵׁם אָדָם מִשָּׁה בַר עֲצָרִי. וּבַמְּדָרָשׁ מִשְׁמַע שֶׁהָיוּ רְגִילִים לְקָרָא בְּשֻׁמוֹת אֲבִרְהֵם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, דְּאִיתָא (ב"ר פמ"ט): "כֹּף שְׁמַעְתָּ מִמִּיר אָדָם קוֹרָא שֵׁם בְּנוֹ פְּרַעָה, סִיטְרָא, סְנַחְרִיב, אֲלֹא אֲבִרְהֵם יִצְחָק יַעֲקֹב, רְאוּבוֹן שְׁמַעוֹן".

לישא את שמם לזכר עולם. ומכל מקום טוב יותר להוסיף שם נוסף, והרבה צדיקים לא הקפידו בזה.

ומדבריו אלה נראה דפליג על דעת החתם סופר בענין השם 'עקיבא' - שהרי רבי עקיבא לא היתה גזרה מצד מזלו או שמו, אלא פפרה על הדור. ונודע הוא כי רבי עקיבא מעשרה הרוגי מלכות שנהרגו לכפר על עם ישראל לדורותיו, ויש סוד גדול בדבר כי נמשכה מזה תועלת רוחנית לכל הדורות בזכותם, כמו שכתב רבנו האר"י זיע"א במקומות רבים, וא"כ אין חשש בקריאת עקיבא לילד הנולד.

ואפשר שהגאון החתם סופר חשש בצד מה, מכח היות רומז שמו של רבי עקיבא ליעקב אבינו ע"ה, כמו שכתב רבנו האר"י (לק"ת ויחי) שאותיות 'רבי עקיבא' הם אותיות 'אביר יעקב', שכל תשעה הרוגי מלכות באו לכפר על תשעה משבטי י-ה שמכרו את יוסף, ורבי עקיבא כנגד השכינה, ונרמז שמו של יעקב אבינו ע"ה בשמו, ואולי משום כך חשש לשם עקיבא, וברוך היודע. ובכל אופן מאן דלא קפיד - לא קפדי בהדיה, ולא יאנה לצדיק ולמי שרוצה לקרא בשמו כל און.

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב קכב) כתב הפך מדברי הרב שאילת יצחק, ודעתו שדוקא כשנהרג ריע מזליה, אבל כשנפטר מחלי או באפן טבעי - אפשר לומר שזהו סף השנים שקצב לו ה' יתברך. נמצא שסובר שאם מדבר במיתה משנה או בידי אדם - יש מקום לומר דריע מזליה, ואלו בשאילת יצחק כתב להפך, דעל ידי טבע או חלי הוא קשה, ורק אלו שנהרגו בעוונותינו הרבים ע"י הגויים שר"י - אין לתלות במזל.

[ולפי זה כתב הגאון חיד"א (שם מע' מ') לפרש המליצה המפרסמת שנאמרה על הרמב"ם: "ממשה עד משה לא קם כמשה", שממשה רבנו ועד הרמב"ם - לא היה חכם בישראל שנקרא משה].

על כל פנים, הא לך שברר החיד"א מקחו של צדיק, הוא גיהו הגאון מב"ט, ומצא טעם לדבריו.

שם אדם שמת בקצור ימים ל"ע

הנה כתב רבנו המהרש"ל בספרו ים של שלמה (גטין ד, לא): נוהגים שלא לקרא בשם מי שמת בקצור ימים. וכתב על זה בפתחי תשובה (סימן קטז סק"י) משום דריע מזליה. וכתב עוד שם הרש"ל, שאם רוצה לקרא לבנו ישעיהו לא יקרא ישעיהו אלא ישעיה, משום שנהרג ע"י מנשה. והסכים עמו הגאון החתם סופר (שו"ת חת"ס אה"ע ח"ב סימן כה) והוסיף וכתב: אין קורין אחר מי שלא היה סופו טוב, ויש לקרא עקיבה בה"א ולא בא"ל.

אך הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, רוח אחרת עמו, וכתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סימן קסב) דבצדיק מפרסם יכול לקרא בשמו גם כשמת בקצור ימים ושנים. אך בשו"ת אפרקסתא דעניא (סימן קא) כתב דטוב להוסיף שם נוסף.

ועין בשו"ת שאילת יצחק (עמ' קכד-קכה), להגאון רבי יצחק אלבזים זצ"ל, מחכמי הונגריה, שכתב דעקר הקפידא כשמתו דרך הטבע או חלי וכדומה, אבל אדם שנהרג בזמן מלחמה ועידנא דריתחא ר"ל - פשיטא שאין לתלות במזל שמים שגרים מיתתם, ואין שום חשש לקרא בשמותם, ואדרבא יש

1. יש להעיר שהרב 'שאילת יצחק' נשאל לגבי אם ראוי לקרא לנולד על שם קטנים שנספו על קדוש ה' בשנות השואה האימה, וכלפי זה כתב דנראה שהוא אסון כללי, ואינו תלוי במזל של כל יחיד ויחיד, ממילא אינו שייך לשמו. ויתכן ששונה מי שנהרג בפרטות על ידי שודדים וכדו', דחשיב ריע מזליה, וכלפי זה דבר באגר"מ, ועדין צ"ע.

מתה היולדת - יקראו לילד על שם אמו, אם יש שם דומה כגון מברכה לברוך וכיוצא. וכן כתב בספר חותם קדש (סימן יב אות יג), ובשו"ת יד אפרים (סימן לב). והוא הדין להפך, נוהגים לקרא לנקבה על שם זכר, וכמו שכתב בשו"ת המאור (ח"א עמוד קלד). ועל עוד מה שכתב הגאון המקבל הרב עובדיה הדאיה בספרו שו"ת ישכיל עבדי (ח"ו או"ח סימן כ) דאין להקפיד בזה, ואין שום חשש כלל, וכן עמא דבר. והגם שבשו"ת חתם סופר (ח"ב אה"ע סימן לח) כתב בשם שו"ת פנים מאירות (ח"ב סימן פח) להקפיד בזה, וכן כתב בשו"ת ציץ אליעזר (ח"א סימן נו וח"ז סימן מט) דיש להדר שלא לקרות - אך כבר התפשט המנהג בזה שלא להקפיד.

והנה כל האמור הוא כאשר קורא בשמות נפרדים ומיוחדים לזכר בשם זכר דוקא ולנקבה בשם נקבה דוקא, אך שנופרץ בדורנו שקוראים שמות משתפים הן לזכר הן לנקבה, כגון שרון, עדי, וכיוצא בזה - לא אלה חלק יעקב, וראוי להזהירם בדרך נעם ולמנועם מהדבר הזה.

ומכל שכן שהחלו היום לקרא לבת בשמות זכרים מבהקים, כגון דניאל, זיו, שרון, פז, מורן, שהם שמות זכרים, והדבר גורם פריצות ערבוביא ואנדרלמוסיא, וזה מחוץ לנזק הרוחני הנורא הנגרם לילדים אלה, כשממשיכים לבן נשמה נקבה, וזה גורם לו ירידה עצומה ברוחניות ובגשמיות, ומזלו ח"ו רע, ואינו מצליח. ולבת כשקוראים בשם זכר, הוי ירידה לנשמה ופגם, ולה עצמה נזק שלא תוכל ללדת, ופשוט הוא. ועל עוד ברמב"ן (עה"ת בראשית ב, כ) דאכלו בבעלי חיים הבדיל אדם הראשון בין שמות הזכרים לשמות הנקבות.¹

וכתב עוד באגרות משה, שאם אשתו מקפדת - אף על פי שהוא אינו מקפיד, ישמע לה. וכן מי שבר מינו מת בלי בנים, כדאי ליהרר בזה, דאפשר שמצד חטאו הוא וריע מזליה.

והמקבל האלקי רבנו יהודה פתיה זצ"ל בספרו 'מנחת יהודה' (יחזקאל עמוד קלח) הוסיף וכתב שאם אותו המת עשה עברות שחייבים עליהם מיתות בית דין ל"ע - אין לקרא הילד על שמו, כי ח"ו יכול לגרם רעה לאותו ילד. והביא מעשים נוראים ומבהילים שארעו עמו בענין זה, עי' שם.

שמות הנתנים לזכרים ולנקבות

יב. שמות הנתנים הן לזכרים והן לנקבות, אם נכון לקרא בהם?

הנה בספר ברית אבות (סימן ח אות לז) כתב דבאפו שקורים לזכר בשם זכר, אבל מכוונים על שם נפטרת נקבה, כגון דן על שם דינה, וצבי על שם צביה, ורחיים על שם חיה, וכן על זה הדרך, שרי, ואדרבה יש בזה עלוי לנשמתה. אולם להפך דהינו לקרא דינה על שם דן, דהינו לנקבה על שם זכר, אין לעשות כן, דהוי ירידה לנשמת הזכר. והוסיף עוד דמבאר בספרים שאם קוראים לאשה שם על שם זכר - לא תוליד אותה אשה, וגם אם תלד - הרי תלד רק נקבה.

ויש שכתבו להקפיד שלא לקרא גם לזכר על שם נקבה, כגון דן על שם דינה, ולדידם אין חלוק בין לזכר על שם נקבה או לנקבה על שם זכר, והטעם שאם יקראו לזכר על שם נקבה, הוי נתינת נשמה מסטרא דנוקבא לילד, וגורמים לו כמה רעות ח"ו.

אמנם מצינו רבים וטובים דלא חששו כלל בזה. עי' בספר 'כורת הברית', שאם ח"ו

1. נצו שמצינו בימים קדמונים שמות משתפים לזכרים ולנקבות, כמו אחינעם היזרעאלית - אשת שאול ודוד (ש"א יד, ג; כה, מג), ואחינעם כשם זכר משבעים הזקנים (ילקוט"ש בהעלותך רמז תשלז), אולם נתן לומר שהראשונים הבינו בשרשי השמות, אך לנו - אין יכלת להמציא שמות משתפים.

נתינת שְׁנֵי שְׁמוֹת

יג. האם ראוי לקרא לנוֹלַד בְּשְׁנֵי שְׁמוֹת, או בְּשֵׁם אֶחָד?

מנהג נוסף רווח בימינו לקרא בשְׁנֵי שְׁמוֹת לְבָן או לְבַת. ומצינו להגאון הנוֹדֵעַ ביהודה (מה"ת או"ח סימן קיג), שכתב: "ואני לחלשת זכרוני אינני זוכר שום מקום בש"ס שום תנא או אמורא שהיה נזכר בשְׁנֵי שְׁמוֹת, ושניהם שם העצם, ואף במקרא לא היו רגילים כל כך". והמנהג התחיל כְּאִשֶּׁר הָיָה אָדָם חולה והוסיפו לו שם, כמו שכתב בספר 'טיב גטין' (שם שכנא).

והמקבילים היו נזהרים שלא לקרא שְׁנֵי שְׁמוֹת, כי יבואו לשכח שם אחד ויקראהו באחד מהם בלבד, והרי זה גורם לו נזק כמו שכתב האר"י (עי' שעה"פ שְׁמוֹת דכ"ו; שעה"ג הקדמה כד, א), שאין לקצר שמו של אדם כי הוא חיותו, וכשקוראים לו רק בשם אחד מהם - כאלו מקצרים חיותו ח"ו. ולכן טוב לקרא שם אחד בלבד ויקפידו להשתמש בו תמיד, וכך הורה גם כן המקביל הגאון רבי סלמן מוצפי זצ"ל.

[אמנם, יודע אני שהראשון לציון רבי מרדכי אליהו זצ"ל, וכן גאוני וצדיקי משפחת אביחצירא, לא היו מקפידים לקרא בשְׁנֵי השמות, וראה עוד מש"כ בגליון שו"ת יגדיל תורה פְּרֻשַׁת חיי שְׁרָה סימן ז, יורה דעה ס' רס"ה]

זכות קדימה בשמות

יד. אם יש מקור בהלכה למי יש זכות קדימה ועדיפות לקרא שם הנוֹלַד, לבעל או לאשה או לשניהם יחד.

לאחר שמצאנו שיש תועלת ונחת רוח לאבות הן בחייהם והן לאחר פטירתם כְּאִשֶּׁר נִקְרְאוּ נְכֻדֵיהֶם על שמם, עלינו לברר מהצד ההלכתי למי יש זכות קדימה בקריאת השם, האם לאבי הבעל או לאבי האשה, ואם יש מקום להקפיד בזה.

והנה בדעת זקנים מבעלי התוספות (בראשית לח, ה) דקדקו, שְׁכַשְׁנוּלַד עַר כְּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עַר, וְאֵלּוֹ כְּשֻׁנוּלַד אוֹנָן כְּתוּב וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ אוֹנָן, וְלִכְאוּרָה מִפְּנֵי מָה בְּשֵׁלָה כָּתוּב שׁוּב וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁלָה, וְהָיָה לוֹ לִיהוּדָה לְקָרְאוֹ? וְתַרְץ: וּמִפִּי מוֹרֵי ז"ל שִׁמְעֵתִי כִּי כָּךְ הָיָה מְנַהֵג, הוּא הָיָה קוֹרֵא שֵׁם לְבָנוֹ הָרֵאשׁוֹן וְהִיא קוֹרֵאת שֵׁם לְבָנוֹ שֵׁנִי, וְאִם כֵּן מִן הַדִּין הָיָה לוֹ לִיהוּדָה לְקָרֵא שֵׁם לְשֵׁלִישִׁי, וְהִיא קָרְאָה לוֹ שֵׁם כְּדֻכְתִּיב וַתִּקְרָא' - לְכָךְ הֶצְרַךְ לְגַלוֹת וְהָיָה בְּכַזִּיב בְּלִדְתָּהּ אֹתוֹ, וְלֹא הָיָה בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד לְקָרֵא לוֹ שֵׁם.

הרי למדנו שהבן הראשון - הבעל קורא אותו בשמו, והשני - האשה, וכן על זה הדרך.

וְכַתּוּב בְּשׁו"ת שְׁדָה הָאֶרֶץ (יו"ד סימן כב) בְּשֵׁם רַבּוֹ מֵהַרִ"מ מְזַרְחֵי ז"ל בַּעַל פְּרֵי הָאֶרֶץ, שְׂאָמַר לוֹ בְּשֵׁם חַז"ל, כִּי שְׁנֵי בְּנֵי אֶהְרֹן נָדָב וְאַבְיָהוּא נִקְרְאוּ עַל שֵׁם אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁל אֶהְרֹן וְאַלִישֶׁבַע, נָדָב נִקְרָא עַל שֵׁם אָבִיָּה עֲמִינָדָב, וְאַבְיָהוּא עַל שֵׁם אָבִי אֶהְרֹן, כְּלוֹמַר אָבִי הוּא, וְנַעֲנְשׂוּ וּמָתוּ שְׁנֵיהֶם בְּחַיֵּי הוֹרֵיהֶם עַל יְדֵי כְּמָה סְבוֹת, וְגַם מִפְּנֵי הַסִּפָּה שֶׁשָּׁנָה סָדֵר שְׁמוֹתָם כְּנ"ל. וְלִכֵּן צָרִיךְ לְהַקְפִּיד לְקִרוֹת הַבֵּן הָרֵאשׁוֹן עַל שֵׁם אָבִי הַבַּעַל.

וְעֵין בְּשׁו"ת הַרְשֵׁב"ש (סימן רצא) דְּהֵבִיא מַעֲשֵׂה שְׁבַתוֹ שֶׁל רַבְּנוֹ יוֹנָה הֵיטָה נְשׂוּאָה לְשִׁלְמָה בְּנוֹ שֶׁל הַרְמַב"ן, וְכַשְׁנִפְטֵר רַבְּנוֹ יוֹנָה בְּעִיר טוּלִיטוּלָא הֵיטָה בְּתוֹ מַעֲבָרָת, וְכַשְׁיִלְדָּה בֵּן זָכָר וְהָיָה לָהֶם לְקִרוֹת מִשָּׁה כְּשֵׁם אָבִיו, אָמַר הַרְמַב"ן: אַע"פ שֶׁצָּרִיךְ לְקִרוֹתוֹ עַל שְׁמִי, אֲנִי רוֹצֵה שֶׁיִּקְרָא יוֹנָה עַל שֵׁם אָבִי אִמּוֹ, מִשּׁוֹם דְּדַרְשִׁינוּ וְזָרַח הַשְּׂמֶשׁ וְכֹא הַשְּׂמֶשׁ עַד שֶׁלֹּא שָׁקְעָה שְׂמֶשׁוֹ שֶׁל זֶה זָרַחַה שְׂמֶשׁוֹ שֶׁל זֶה. וְכֵן הָיָה, דְּנִפְקָ גְבָרָא רַבָּה וְהָיָה רַב גָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל.

ובשׁו"ת מעשה אברהם (יו"ד סימן מז) כתב בתשובה לשאלה, אודות ראובן שנוֹלַד לוֹ

קדמוניות הזכות לבעל לקרא שם לבנו הראשון, כמו שכתב בספר מנחה בלולה פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב.

ידע שכל זה הוא במחוזות של בני ספרד ועדות המזרח, או במקומות שאין מנהג ברור, אף מנהג בני אשכנז הוא להפך, ששם הבן הראשון שיך לאבי האשה והשני לאבי הבעל, וכן כתב בספר ויקרא אברהם (דף ככה) גבי סנדקאות, שמנהג האשכנזים שאבי האשה יושב סנדק בבן הראשון, ואם אינו קיים - זוכה בסנדקאות אח האשה, וסמוך לדבר "אשה כי תזריע וילדה זכר" - וכיון שבא מכחה ראוי לכבד קרוביה קדם לקרוביו. וע"ז עוד בשו"ת שם משמעון (פולקא חיו"ד סימו כב) וספר זוכר הברית (סימו כד אות יט) ובספר מליצי אש (ח"א עמוד שמט) בשם הגר"ח זוננפלד, וכן כתב בשו"ת פתר אפרים (סימו טל) שהטעם שראוי להקדים שם אבי האשה הוא לפי שהאשה בהנשאה עוזבת בית אביה ואמה, והרי היא כאלו מנתקת מחברתה וסביבתה, ולמען שלא להפסיק לגמרי הקשר עם הוריה ומשפחתה, נתנה לה הזכות להקים יד ושם להוריה על ידי קריאת שם הילד הראשון על שמם.

ובקבץ אוצרות ירושלים (פרק יד סי' קנח אות שמ) כתב טעם נוסף, מכיון שנהגו שאבי האשה מתחייב לפרנסם כמה שנים, הכירו לו טובה בנתינת הזכות לקרא את שם הבן הראשון אשר יילד.

המלצות נוספות בענין קריאת שם

הסטיפּלר זצ"ל הקפיד שלא יקראו לילד בשמות שנהגו בחו"ל, ונשמעים מוזרים כיום, שכן בעתיד יסבו לילד צער מלעג חבריו. לכן המליץ לתרגם את השם המקורי, כגון פינג'לה - צפורה, או להמיר אותיות המתחלפות, כגון קילא - גילה, וכיוצא בזה.

בן בכור ואביו בחיים, והוא רוצה לקרא בשם אביו, אלא שאשתו, אביה אינו בחיים, ומבקשת לקרא בשם אביה, כיצד ינהג. והעלה שמו הראוי היה לשנות המנהג ולקרא בשם אביה. אף למסקנא כתב כיון ששנוי הסדר גורם ח"ו מיתה לבנים, יעשו כמנהג העולם בלי שנוי ותמורה.

ומרן הראשון לציון זיע"א בשו"ת יביע אמר (ח"ה סי' כא) השיג על דבריו מכח תשובת הרשב"ש שם, שהביא מעשה רב מהרמב"ן, אלמא דליכא חשש סכנה כלל. וכמו כן מצינו גבי סנדק שהבן הראשון שיך לאבי הבעל, וכתב הגאון רבנו חיים פלאג"י בספרו חיים ביד (סימו עה) שאם אבי הבעל מוחל על כבודו מלישב סנדק בבן הראשון לטובת אבי האשה - כבודו מחול. ומכאן ראיה שאפשר לשנות גם קריאת השם, ולהקדים קריאת שם אבי האשה הנפטר.

וכן העלה ב'ביע אמר' שם, שאם אבי הבעל מוחל לאבי האשה, כגון שהוא גברא רבה - אין קפידיא, דעשה דכבוד תורה עדיף.

ובספר עקרי הד"ט (יו"ד סימו כו אות ז) כתב שהקורא לבנו שני שמות, יקדים שם אביו לשם השני. וכן כתב יש"ש (גטין ד, כו) שכן מחייב בכבוד אביו יותר מכבוד חמיו. וכן כתב הגאון הבן איש חי (ש"ב שופטים כז): במקום שנהגו לקרות שם הבן על שם אביו וחמיו, צריך להקדים לקרות שם הראשון על שם אביו, והשני יקראנו על שם אביה.

וע"ז בשו"ת שדה הארץ (ח"ג יו"ד סימו כב) מסביר נראה כיון שכבר נהגו העולם לקרא שם הבן הראשון כשם אבי הבעל, אם לא יעשה כן מגרעות נתן בכבוד אביו, דאשתני ממנהגא דעלמא. ותו דשמא לא יזכה שיילד לו בן שני ונמצא שלא נקרא שם אביו בישראל, וקריאת השם הוא ענין גדול. וכן כתב במעשה אברהם (שם) שמימי עולם ושנים

רַבֵּי אַבְרָהָם יַעֲקֹב זְלַזְנִיק זצ"ל, רֹאשׁ יְשִׁיבַת
'עֵץ חַיִּים' בִּירוּשָׁלַיִם.

מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה בְּבִנֵי זֹג, שֶׁכְּאֲשֶׁר נֹלַד בְּנָם
הָרֵאשׁוֹן - הִתְגַּלְעוּ חֲלוּקֵי דַעוֹת בִּינְיָהִם.
הָאָב בִּקֵּשׁ לְקַרְא לְבֶן בְּשֵׁם קְרוּבוֹ, שֶׁנִּפְטָר
קִדָּם גִּיל שְׁשִׁים, וְהָאִם סָרְבָה וְחָשְׂשָׂה. הֵם
גָּרוּ בְּשִׁכְנוֹת לַהַגְרִי"ש אֶלְיָשִׁיב זצ"ל, עַל כֵּן
נִכְנְסוּ לְבֵיתוֹ לְשֶׁאֵל לְדַעְתּוֹ.

שָׁמַע הַגָּאוֹן אֶת טַעְנוֹת שְׁנֵי הַצְּדִדִים, וּפָסַק:
אֵין לְקַרְא בְּשֵׁם זֶה.

הַבַּעַל הַמְּשִׁיךְ וְהַתַּעֲקֹשׁ, צִטֵּט אֶת דַּעַת
ה'אֲגָרוֹת מִשָּׂה' שְׂאָדָם שֶׁנִּפְטָר בְּאִפְסוֹן טְבָעֵי
לֹא שִׁיף אֶצְלוֹ 'רִיעַ מְזֻלְיָה'...

אוֹלָם הַגָּאוֹן הִפְסִיקוֹ: הוֹרִיתִי שֶׁלֹּא לְקַרְא,
וְלֹא מִפְּנֵי חָשֵׁשׁ 'רִיעַ מְזֻלְיָה'...

אִם כֵּן מָה הַטַּעַם? שֶׁאֵל הַבַּעַל.

וַיַּעַן הָרַב: בְּשִׁכְנוֹת לְכָאן גָּרָה מִשְׁפַּחַה שְׁיִלְדָם
נִפְטָר ל"ע בְּקַצּוֹר יָמִים וְשָׁנִים, הֵיכַל הָיָה
קְרוִי בְּאוֹתוֹ שֵׁם שְׂאָתָם דְּנִים עָלָיו, אֲזִי חוֹשֵׁשׁ
אֲנִי שֶׁכָּל פֶּעַם שֶׁתִּקְרָאוּ לְבַנְכֶם בְּשֵׁם הַזֶּה
- יִשְׁמְעוּ בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה הַהִיא שֶׁאֲבָדוּ אֶת
בְּנָם וַיִּצְטַעְרוּ, לְכֹן הוֹרִיתִי לְכֶם לְהִמָּנַע...

צַעְרוֹ שֶׁל יְהוּדִי... וְכִי קָלָה בְּעֵינֶיךָ?

ה' יִזְכְּנוּ לְעַבְדּוֹ בְּלִבָּב שְׁלָם וּבְנִפְשׁ חִפְצָה,
וַיִּקְרָא בְּכָל אֶחָד מֵעַמּוֹנוֹ, דְּבַרֵי הַתְּנָא: "אֲשֵׁרֵי
מִי שֶׁגָּדַל בְּתוֹרָה, וְעָמְלוֹ בְּתוֹרָה, וְעוֹשֵׂה נַחַת
רוּחַ לְיוֹצְרוֹ, גָּדַל בְּשֵׁם טוֹב וְנִפְטָר בְּשֵׁם טוֹב
מִן הָעוֹלָם, וְעָלָיו אָמַר שְׁלֹמֹה בְּחֻכְמָתוֹ: טוֹב
שֵׁם מִשְׁמֵן טוֹב, וַיּוֹם הַמּוֹת מִיּוֹם הַוּלְדוֹ. וְנִזְכָּה
לְבִיאַת גּוֹאֵל צָדֵק, יוֹם בּוֹ יֵהָא הַשֵּׁם שְׁלָם,
וְהַכֶּסֶף שְׁלָם, וַיִּתְקַיֵּם בְּנוֹ מִקְרָא שְׁכָתוּב (זְכַרְיָה
י"ד, ט) "וְהָיָה ה' לְמִלְחָה עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא
יֵהָיָה ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד" בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

בְּשׁו"ת תוֹרָה לְשִׁמָּה (סִימוֹ תב) כָּתַב דְּאֶפְשָׁר
שְׂאָדָם יִקְרָא לְבָנוֹ בְּשֵׁם אוֹת אַחַת מִכ"ב
אוֹתוֹת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁמְצִינּוּ בְּמִשְׁנֵה (אָבוֹת
ה, כג) "בֶּן הָא הָא", וּבְגִמְרָא (תַּעֲנִית כב, ב) "רַמִּי
בַר רַב יוֹד", וְכָל הַשְּׁמוֹת שֶׁל הַכ"ב אוֹתוֹת
- הֵם כָּלֵן טוֹבִים.

סְגָלָה לְאֲרִיכוֹת יָמִים, לְקַרְא שֵׁם מִפְּרִשַׁת
הַשְּׁבוּעַ, וְכֹן מִפְּרָסָם בְּשֵׁם הַחֲזוֹן אִישׁ זצ"ל.

עֲבָדוֹת וְהִנְהָגוֹת

אִשָּׁה הַגִּיעָה אֶל חֲדָרוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן הַגְּרָא"מ
שׁוֹף זצ"ל, וְנִפְשָׂה בְּשִׂאֲלָתָהּ: בְּהִיּוֹתָה רְיוּקָה,
נִדְרָה עַל צִיוֹן הַתְּנָא הָאֱלֹקִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
יוֹחָאֵי, שְׂאָם ה' יִזְמִין לָהּ זְווג הַגּוֹן בְּזִכּוֹת
הַצְּדִיק הַקְּבוֹר כָּאן - תִּקְרָא אֶת הֵיכַל הָרֵאשׁוֹן
שְׁיִוֵּלַד בְּשֵׁם שְׁמַעוֹן. וְהִנֵּה סַבָּב מַסַּבֵּב הַסַּבּוֹת,
שֶׁחָתַן שְׁיִוֵּעַד לָהּ - שְׁמוֹ שְׁמַעוֹן, וְעַכְשָׁו נֹלַד
לָהּ בֶּן רֵאשׁוֹן, וְנִפְשָׂה בְּשִׂאֲלָתָהּ, אֵיזָה שֵׁם
תִּקְרָא לוֹ? הֲלֹא אֵינָה יְכוּלָה לְקַרְא לְנוֹלַד
כְּמוֹ שֵׁם אָבִיו?

הַשִּׁיב לָהּ הַגָּאוֹן, שֶׁתִּקְרָא לוֹ 'שְׁמַעִיָּה' שֵׁם
הַדּוּמָה בְּמִקְצַת לְשְׁמַעוֹן, וּבְזֶה יִתְקַיֵּם קִצַּת
הַנִּדָּר.

הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁלֹמֹה זְלַמֵּן זְלַזְנִיק זצ"ל, הִתְיַתֵּם
בְּגִיל אַרְבַּע מֵאָבִיו ר' מְנַחֵם יַעֲקֹב זצ"ל, וּמֵאָז
גָּדְלוֹ זָקְנוֹ ר' אַבְרָהָם בְּרִיסקָה. כְּשֶׁנֹּלַד בְּנוֹ
בְּכוֹרוֹ, רָצָה לְתַת לוֹ שֵׁם כְּשֵׁם אָבִיו ר' מְנַחֵם
יַעֲקֹב, בְּלִילָה לְפָנֵי הַבְּרִית בָּא אֵלָיו בְּחִלּוֹם
זָקְנוֹ ר' אַבְרָהָם בְּרִיסקָה, וְאָמַר לוֹ: יֵשׁ לִי
חֶלֶק בְּזֶה שֶׁגָּדַלְתִּי אוֹתָךְ מִלְּדוֹתָךְ, וְאֲנִי כְּאָב
הֵייתִי לָךְ, לְכֹן אֵל תִּשְׁכַּח לְתַת שֵׁם גַּם עַל
שְׁמִי, וְכֹן עֲשֵׂה וְקַרְא שְׁמוֹ 'אַבְרָהָם יַעֲקֹב'
עַל שֵׁם אָבִיו וְעַל שֵׁם חֲמִיו, הוּא נִיהוּ הַגָּאוֹן

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627127 אשדוד .ש.י.א

לקבלת גיליונות אלו חינם יש לשלוח בקשה למייל: toraoren@gmail.com